



ТИЖНЄВИК КЕЧНЕ НЕВДОМАДАІКЕ: ТРИДЕНТ

Число 48, рік видання II.

10 жовтня 1926 р.

Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, 10 жовтня 1926 року.

Колись наша дипломатія, наші численні посольства та місії, та й ми всі, з якимсь захопленням вимовляли слово «признання», з якою побожністю до нього ставилися, в простоті нашій душевній думачути, що от справді «визнають» нас уряди сучасних держав, і всі нещастя наші політичні як рукою здіймуться.

Тай не ми тільки так на це дивилися. Як гучно, як бундючно святкували совіти ще недавні ріжні «визнання». Сьогодня, там, їх одна держава визнала, а завтра друга. Ну а що ж з того «признання»? Здається його совіти мають більше, ніж треба. А що від того змінилося? Чи стали державу від цього поважати, зав'язали з цією державою культурні звязки, чи звязались з нею економично?

Дипломатичне признання якоюсь країною, — це порожня річ, фікція, коли рівнобіжно з тим, або ще й поперед нього, не йде признання з боку громадянства цієї країни, з боку організованої громадської думки, чи то політичної, чи то наукової чи економичної.

І треба сказати, що еміграції нашій більше пощастило. Чого не пощастило здобути нам, як воякам, та нам, як дипломатам, те добуваємо ми емігранти на іншому полі, іншими шляхами. І кожен день майже несе нам бадьорі та веселі вісті.

Немає, здається, тепер закутка на світі, де б не був чи не побував якийсь українець й куди б не заніс з собою цього слова цієї назви. Немає здається жадної справи громадської світового значіння, де б не брали ми участі, де б не піднесли своєї думки, і тим не спричинилися б до загально-людської справи. І нічого дивного, що перед нашою упередою працею відчиняються ті самі двері, які ще недавно були перед нами

зачинені. Це число нашого журналу знайомить читача з двома нашими успіхами, з двома «признаннями», з двома нашими перемогами. Дійсно не інакше мусимо ми розглядати висліди для нашої справи Пражської конференції Міжнародної Спілки Студентів. Ще більше значення має прийняття Українського Академичного Комітету до Комісії Інтелектуальної Співпраці пр Лізі Націй. Що це придбання, що це великі наші перемоги, про те свідчить те море зневисти, яке виливає совітська влада в своїй пресі і на наш з'їзд науковий — цю дитину Українського Академичного Комітету — і на ролю нашого студенства на міжнародному з'їзді у Празі. І коли мовчить наш народ, бо йому уста замкнено, то похвалу нашій діяльності і благословення для неї черпаймо в лайці нашого ворога і радімо, коли у відповідь на акцію нашого студенства, — в Харкові скличеться з'їзд «пролетарського» студенства і сумуймо, коли замісць з'їзу в Харкові, наперекір Пражському з'їзові, святкуватиметься тільки ювілей Грушевського. Але й ця радість і цей сум — це теж наші придбання.

А всі вони ведуть до одного — до признання цілим світом української нації і проведуть до визнання Української Держави.

КОМІСІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ ПРИ ЛІЗІ НАЦІЙ ТА УКРАЇНА.

Вже кілька років минуло, як на підставі ухвали загальних зборів Ліги Націй, Рада Ліги Націй призначила Комісію Інтелектуальної співпраці з чотирнадцятьма ученими до складу яких належать такі світові учені, як Лоренц, Кюрі-Складовська, Бергсон, (Його заступив тепер Пенлеве), Ейнштейн та інші. Ця комісія одержала завдання позагоди-ти міжнародне духове, себ-то наукове, літературне, мистецьке життя. Міжнародні стики на цьому ґрунті вже здавна були досить розвинені; завданням комісії стало систематизувати, поглибити їх. Вищий орган Ліги Націй справедливо вважав, що для взаємного зближення держав і народів, для встановлення миру, така духовна співпраця є не менш важлива ніж праця політично-дипломатична.

Але, як це вже зазначалося в нашему журналі, комісія чотирнадцять скоро побачила, що вона потрібє мати свій виконавчий орган. Таким органом і з'явився відкритий в січні цього року Інститут Інтелектуальної Співпраці в Парижі. З цим саме органом з самого початку існування Інституту і увійшов в тісний контакт Український Академичний Комітет у Празі (себ-то об'єднання українських шкіл і наукових установ від Праги аж до Львова). Читачам «Тризуба» вже відомо, що на запрошення Інституту і його директора Люшера, голова юрид. комі-

тету ректор О. Колесса та Генеральний секретар проф. О. Шульгин, брали участь в міжнародному конгресі інтелектуальної співраці у Варшаві. Але тоді ці відносини між духовими органами Ліги Націй і Укр. Академ. Комітетом не були остаточно урегульовані. Річ в тому, що, як це вже зазначено вище, Інститут є тільки виконавчим органом Комісії чотирнадцяти. Через це їй належить встановлювати, з якими саме національними чи місцевими організаціями має комісія та Інститут співпрацювати. Ще кілька років тому назад, себ-то задовго до утворення Інституту, звернулася комісія до ріжників націй з пропозицією утворити свої «національної комісії інтелектуальної співпраці», з якими б вона могла офіційно зноситися, як з своїми допомоговими органами. Комісія виробила і систему національних організацій. На це відгукнулися майже всі цівілізовані нації, і вже існує більше 40 національних комісій. Між іншим років три назад «Російський Академичний Союз» на чолі з П. Струве також добився того, що його визнали інтелектуальною комісією російської еміграції і таким чином дали місце і російській науці впливати на розвиток міжнародних духових зносин.

Україна, не маючи центрального об'єднучого наукового органу, не могла пред'явити своїх прав. Але заходами наших учених в Празі пощастило його створити в формі Українського Академичного Комітету, при утворенню якого організатори його мали на увазі проект статуту запропований самою комісією чотирнадцяти. Читач знає вже про діяльність цієї дуже поважної національної установи, що саме тепер влаштує великий празник української науки — Науковий з'їзд у Празі... Але, маючи на оці основне своє завдання, Академичний Комітет намагався урегулювати свої відносини з міжнародними чинниками, не задоволяючись тими добрими стосунками, що б'є становилися у нього з Інститутом Інтелектуальної Кооперації.

Через це Академичний Комітет, ще в січні, поставив перед сесією комісії чотирнадцять питання про офіційне його визнання, цією високою установовою Ліги Націй. Момент був з ріжких причин не дуже відповідний і де-хто з учених запропонував перенести цю справу на липневу сесію, що мала відбутися в Женеві. Український Академичний Комітет виготовував великий мемуар, в якому з'ясовано було історію розвитку української науки і її сучасний стан та доручив своєму Генеральному секретареві проф. О. Шульгинові поїхати до Женеви і особисто підтри-мати нашу справу.

Як нас повідомляють, проф. Шульгин найдовше дуже шире відношення до нашої справи у члена комісії і її постійного докладчика швейцарця проф. де-Рейнольда, який ознайомився з матеріалами і гаряче взявся за справу. Треба сказати, що хоч ніякої ворожості до України в комісії не було, але зустрілися політичні труднощі іншого порядку. Мало поінформовані про відношення СССР і її харківських представників до Ліги Націй, учени думали, що можливо утворення української як і московської комісії на самих відповідних територіях. Проф. Шульгинові довелося широко пояснити членам комісії, що, з огляду на загальне відношення до Ліги Націй в боку СССР, це навряд чи можливо. Між тим, в разі відсутності Української національної комісії духової

співпраці про Лізі Націй, українська наука буде зовсім відрізаною від цього великого огнища світової культури. Поважаючи своїх товаришів-учених з Великої України, вважаючи Всеукраїнську Академію Наук вищим нашим науковим органом, — Укр. Академичний Комітет, утворений закордоном, все-ж гадає, що він буде в стані, до дальшої зміни культурно-політичних обставин, виконувати скромно свою місію і репрезентувати в міру сил українську науку. Ці та інші аргументи та інформації переконали багатьох членів комісії в необхідності визнати Український Академичний Комітет — офіційним органом культурної співпраці з комісією Ліги Націй. Коли швейцарець де-Рейнольд (проф. франц, літератури в Берні) виступив з речовою і дуже прихильною до нас промовою, його гаряче підтримав і відомий голова комісії Лоренц і більшість інших членів. Таким чином Український Академичний Комітет вперше офіційно було визнано, як рівноправний культурно-національний чинник таким високоавторитетним органом Ліги Націй, як комісія чотирнадцяти найславніших учених світу. В історії наших національних і міжнародних відносин відмічаємо цей факт, як значну подію..

О. С.

ДЕРЖАВИ БАЛТИЙСЬКОГО БАСЕЙНУ І СССР.

Три давніх скандинавських держави, — Швеція, Норвегія та Данія, — маючи спільні інтереси на Балтійському морі, досить давно вже занехаяли старовинне політичне суперництво одна з одною, виробивши для себе такий *modus vivendi*, який дає їм можливість спокійно жити, абсолютно не побоюючись якої будь несподіванки з боку сусіди. Не обмежуючи ні в чому свого суворенитету, без якого будь точно писаного акту, вони фактично утворили своєрідну конфедерацію, що може служити прикладом для деяких європейських менших держав уже й сьогодня, а для держав чорноморського басейну в близькому майбутньому. Найтінші культурні звязки та взаємовідносини племкаються старанно цими трьома державами, але ці звязки та взаємовідносини не вадять, а тільки підсилюють самостійний розвиток національних культур; економічні та торговельні інтереси регулюються еластичними договорами і нарешті, — що може і саме важливе, а разом і саме труднє, — усі політичні питання вирішуються на постійних з'їздах міністрів закордонних справ, на яких встановлюються і загальні лінії політики скандинавських держав, що-до європейських та інших неспеціально скандинавських справ. Приводи для війни між цими державами, що так часто з'являлися перед нами в минулому, зараз достаточно зникли. Тому то й став можливий той факт, що Данія, не дочікуючись, як вирішить Ліга Націй справу обезброяння, обезбройлась торік сама по добрій своїй волі. Зараз вона майже не має ні армії, ні флотів, ні арсеналів, ні військових портів; Норвегія, що-до цього, близька до такого самого стану, а коли Швеція не пішла ще по цій до-

розі, то, мабуть, тільки тому, що не дуже далеко од неї знаходиться та чий ненадійний сусіда, як ССР, про існування якого вона забувати не сміє, бо дуже вже багато зазнала від його предків.

В іншій стадії того самого процесу стабілізації та упорядкування своїх звязків і взаємовідносин знаходяться п'ять нових держав Балтійського ж басейну: Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва та Польща. Три перших з них, що своєю територією прилягають безпосереднє до Балтики, дуже близько підійшли до Скандинавського зразку, бо з самих перших днів свого існування взялись до цієї праці. Спільні економічні та політичні інтереси в минулому, спільна політична загроза зо Сходу, — допомогли; відсутність спірних територіяльних та національних питань розчистили дорогу і зараз Фінляндія, Естонія та Латвія складають фактично свого роду Малу Антанту на Балтійському морі, з дуже добре упорядкованими державними взаємовідносинами. Цілком природним було б, коли б з тих самих причин і останні дві держави Балтійського басейну, а саме Польща та Литва, пристали до цієї Балтійської Антанти. Двері для них сбох стоять одчиненими, але обидві вони зразу війти туди не можуть, на тому, що не мають охоти до цього, чи в цьому незainteresовані, а тому, що й досі не налагодили ще своїх державних взаємовідносин: віленська територія тяжкою колодою лягла ім на дорозі. Усунути з дороги цю перешкоду — це питання історичної необхідності, і тому його буде, в той чи інший спосіб положено. На чий виплатки та кошти, на чию користь, — це буде вирішено реальними відносинами сил у Балтійському басейні, з одного боку, з другого — впливами та інтересами могутніх близьких та далеких сусідів майбутньої Балтійської Антанти; форму надасть дипломатична зручність, що ії ніколи не бракувало європейським народам.

Безпосереднє в цій справі зайнтересовані — Германія та ССР, але хоч ці дві держави й звязані між собою Рапальською та іншими угодами, інтереси їх у цій частині Європи, не однакові, а мабуть таки і просто протилежні. Для Германії, при певних реальних гарантіях та реальних компенсаціях, Балтійський блок, хто б не стояв на чолі його, перестає бути якою-будь політичною загрозою, а економично може бути для неї тільки корисним. Для залагодження цієї справи вистарчила б добра воля та розумна оцінка політичної кон'юнктури близьчого майбутнього, особливо, коли знайдеться впливовий та зайнтересований посередник. Постать такого посередника наче б то замальовується, на обрію, — большевики, напр., давно уже цілком певні того, що таким посередником буде Англія.

Інше становище ССР що-до цієї справи. Комуністичній державі пече очі саме існування балтійських новотворів; її проводирі, з звичайною для них зухвалістю, не раз проголошували на цілій світ, що лімітрофні держави будуть існувати лише поти, доки вони, большевики, це, з тих чи інших причин, тепрілять. Економично — балтійське об'єднання замикає для них ґратами так зване вікно до Європи; політично — уже зараз здається пляцдармом для англійської інтервенції на північному заході належної їм території. А сьогодні, коли ССР що-далі, то більше заангажовується фінансово, військово та агітаційно в справах

далекого Китаю, викликаючи тим приготування до боротьби з нею з боку найсильніших держав світа, — сама думка про можливість Балтійського блоку не переносна для «Євразійських» комуністичних політиків. І не є виключене, що на те чи інше залагодження польсько-литовського питання, коли воно станеться без їх участі та без уваги що-до їхніх інтересів, — а властиво тільки так це й може бути залагоджене, — проводирі СССР будуть дивитися, як на природній і неминучий *casus belli*.

З особливою виразністю відилася ця позиція СССР на тих пертрактаціях, про гарантійну згоду, що ведуть вони вже довший час з усіма державами Балтійського басейну. Щоб перевіритись у цьому, досить послідкувати за цими пертрактаціями по пресі незainteresованих держав. Переговори між союзниками з одного боку та Балтійськими державами, з другого, з приводу гарантійної згоди, — пише, напр., *«Journal de Gêneve»*, вступили до нової фази, що мабуть стане рішучою. Ідея колективного договору, навіть спроба вести пертрактації вкупі, зроблена трьома Балтійськими державами півночі — Фінляндією, Естонією та Латвією, — мусила бути залишеною тому, що большевики засвоїли собі політику ізолявання що-до своїх сусідів. Названі держави погодились на те, щоб вести сепаратні пертрактації з СССР, але, аби не наробити неприємних для сусідів помилок, таких можливих у відокремлених договорах, вони прийняли постанову увесі час тримати між собою тісний контакт. Тому пертрактації Фінляндії, Естонії та Латвії з СССР, хоч і ведуться сепаратно мають цілком однаковий характер. У той час, як большевики надають особливе значіння принципу не-нападу (*non-aggression*), і одекідаючи обов'язковий арбітраж, пропонують можливі непорозуміння передкладати вирішення мішаної комісії, три балтійські держави стоять на принципі арбітражу, вважаючи, що договір, складений на якійсь іншій базі, виконувався б СССР так само пристрастно, як усі дотеперішні конвенції большевиків з Балтійськими державами. А до того договір про гарантії кордонів, та про нейтралітет мало що змінив би у відносинах, що існують уже зараз між СССР та Балтійськими державами.

СССР, — зауважує при цьому од себе женевська газета, — вимагає складання партикулярних договорів для того, щоб перешкодити Балтійським країнам, при нагоді, стати тереном чинного нападу чи британської інтервенції, що думка одна про неї небає Москві спати. Тенденція ізоляції грає також свою роль, по-перше, що-до відносин Балтійських держав до Ліги Націй, а по-друге, що-до взаємовідносин між ними самими.

У Ревелі, Гельсінгфорсі та Ризі цілком здають собі справу, що-до цих тенденцій, і там пігпишуть тільки такий логовір, який не торкнеться ні взаємовідносин Балтійських держав, ні їх відносин до Ліги Націй. Цей договір не може також поширити обов'язку нейтралітету на ті випадки, коли ці держави повинні будуть прийняти участь у санкціях, що мають бути виконані од імені Ліги Націй. Крім того ці держави рахують сутною частиною згоди т.зв. «балтійський» параграф, згідно якому СССР не може вважати складання договорів між балтійськими

державами, як посягнення на безпеку більшевицького союзу. Ці застереження, що мусять служити противагою більшевицькій політиці ізоляції, мають дуже велике значення для названих балтійських держав і вони зараз працюють над виробленням такого тексту договорів, щоб у ньому були зважені всі місцеві потреби окремих держав, але щоб він разом з тим був і однаковим для їх усіх.

Пертрактації з Польщею до самого останнього часу були та мабуть і є зараз одною з найголовніших справ закордонної політики ССР. Справедливо говорить «Journal de Genève», що дляsovітів справа йде про те, щоб ізолятувати Польщу од балтійських держав, одрізати її од якої буде комбінації, спрямованої проти ССР, відтягнути її закордонну політику в район закордонної чинності Москви та поставити її у ворожу позицію що-до Ліги Націй. Праця по ізоляції Польщі од балтійських держав велася не у Варшаві, а в Гельсінгфорсі, Ревелю та Ризі. Там представникиsovітів багато разів складали рішучі заяви, що жадний договір не буде ними складений, коли балтійські держави стануть у своїх пертрактаціях з ССР на базу, яка була б спільною з базою Польщі. Але ці заяви не завадили тому, що Фінліндія, Естонія та Латвія, заховали одночасно тісний контакт з Польщею, що-до відносин зsovітами: На кону для них стоять спільні інтереси, занадто важливі, аби їх можна було занедбати ради голої надії на сепаратний гарантійний договір.

Повний останній текст договору, запропонованого ССР Польщі, ще не став відомим, але, те, що відоме, вказує на аналогію цього договора з турецько-sovітською конвенцією, яка стала головною перешкодою для вступу Туреччини до Ліги Націй. Проект цього договору, наче б то дуже вигідного для Польщі і де-яких відношеннях, було запропоновано ССР в той час, коли Польща вела дипломатичну боротьбу за місце у Верховній Раді Ліги Націй і не була цілком певна того, що акція ця випаде для неї щасливо. Свєю вигоду од цього проекту Польща, мабуть, таки мала. Більшевицька пропозиція уже просто фактом свого існування могла допомогти польській акції в Лізі Націй, але тепер, коли справа членства у Верховній Раді Польщею, виграна, більшевикам певно доведеться запропонувати щось інше, більше привабливе. Бо ж зараз, коли Германія, ставши членом Ліги Націй, рішуче прямує свою орієнтацію із сходу на захід, позбавляючи тим ССР останньої точки опори в Європі більшевики мають рацію побоюватися, що і Польща, яка ніколи не була їм дуже широю приятелькою, остаточно повернеться «спиною до Обдорів».

Наведені факти й обставини дуже виразно визначилися у взаємовідносинах Литви та ССР. Литва першою з держав балтійського басейну замирилась із ССР. З того часу обидві держави як найкраще приятелювали, але їхні пертрактації її досі ще не дійшли до бажаного для ССР кінця. Причина у згаданій вище віленській території. Справа в тому, що замирюючись з Литвою, Москва визнала за нею Вільно, а по Рижському трактату визнала за Польщею право вирішити це питання безпосередніми пертрактаціями з Литвою. Знайти таку формулу, яка б задоволила обидві сторони, неможливо, а ССР не хоче розсвари-

тись із за цього ні з Польщею ні з Литвою. Литва потрібна СССР, як готовий плацдарм для агітаційної та можливої збройної боротьби на заході, а Польща як це вже зазначено, останнє кохання СССР у Європі. А до того, *status quo* Віленської території, само собою, має ціну для СССР, як той камінь, що на нього спотикаються всі балтійські сусіди Москви; усунення його СССР цілком раціонально вважає майже катастрофою для цілої європейської політики союзу. Тому-то так і хвилюються московські червоні політики, гадаючи, що нові уряди Польщі та Литви можуть прийти до залагодження цієї справи в той чи інший спосіб.

Така політична ситуація на північному сході Європи. СССР, добившися певних успіхів у близькій та в далекій Азії, змагається прив'язати до себе кожну з окрема держави балтійського басейну, щоб заступити ними порожнє місце, що настає за втратою Германії, а може й для того, щоб ця втрата не стала неповоротною. Об'єктивні факти говорять за те, що ці совітські змагання не доведуть до доброго для них кінця, що європейські втрати СССР спричиняться до того, що порохом і димом підуть і азійські большевицькі успіхи. Українцям що-до цього треба мати своє слово і свою опінію. Помилкою було б думати, що це слово і ця опінія так таки нічого не важать.

Observator.

ЗАМІСЦЬ ПРИВІТАННЯ НА ЮВІЛЕЙ.

(Фельєтон.)

В той самий час, як вільна і незалежна наука українська на еміграції в «Златій Празі» святкуватиме свято, — науковий з'їзд, там, на далекій Україні, в Золотоголовому Київі, теж свято — святкують ювілей Михайла Грушевського.

* *

Через гори та долини, через ліси та ріки хотілося-б нищечком перелетіти туди, до Києва і в шапці-невидимці побувати на цьому святі Святкують же ювілей не будь кого, а Голови Української Центральної Ради...

Боже, Боже! Скільки то промов буде, скільки ентузіазму. Вільна Україна святкуватиме ювілей свого найкращого сина, батька, проводиля сучасного руху «самого» Михайла Грушевського...

Скільки буде делегацій з цілої України, скільки привітань, а скільки промов та спогадів. Товарищи старого, його співробітники, байдорими голосами вигукуватимуть старі випробувані гасла, з якими за незалежність держави всеї боролися, «борітесь — поборете». І луною, по салі Педагогичного музею, розлягатимуться ці вигуки і нагадуватимуть таке ще недавнє та сумне минуле.

В цій же салі, під брязкіт розбитих кулями шибок, ще не так давно наш ювілянт благословляв на останній бій студентський курінь, посылаючи його, во ім'я самостійності Матері України під Крути,

проти червоної Москви. Тут, з цієї салі, старий вже ювілянт бадьоро та твердо, тримаючись як козак на варті, виряжав посланців до Берестя миритися з німцями, аби не з червоною Москвою...

Боже, Боже, як звонитимуть в цей день в святій Софії. З хрестами та корогвами, мабуть, духовенство з кліром рушить вулицями вітати батька Грушевського...

Ех, на хвилинку-б перелетіти, перенестися, хоч одним оком, хоч одним вухом, побачити, послухати...

Фантастичні думи, фантастичні мрії!

* * *

А буде так: тихо тихо як на похороні. По наказові начальства, як і на першомайську маніфестацію, а може по наказу власного звірячого страху, прийдуть всі, хто хоч яке будь відношення має до академії; всі будуть думати та згадувати, щось близьке, щось недавнє, всім дороге, але й пари з уст не пустять, а тільки стискатимуть все тонше та тонше губи, щоб, не дай Боже, не вирвалося якесь слово І буде ходити межи цими сумними постаттями, зазираючи всім під лоба, ака демик і професор М. Грушевський, зазираючи в вічі та наче викликаючи: «а ну спробуй, а ну скажи».

Офіційний докладчик, — біограф, бє згадає, про все розскаже і де родився і як учився і нічого, нічого не забуде. Але одноїдніці не згадає, не згада, що ювілянт був автором Універсаліє Центральної Ради.

І одного не спитає ніхто. «Чому він тут, а не там, у Празі, на святій української вільної науки?...

Про це згадає представник влади, може таки тов. Затонський, він майстер з ученими говорити, і пояснить він присутнім, чому ака демик і професор М. Грушевський у Київі святкує свій ювілей, а не там за кордоном на науковому з'їзді і розскаже цей представник влади чому і як «через пролиту кров» прибув він зза кордону туди до Київа. І всі присутні насупляться, до долу спустять очі і всім буде соромно за Голову Центральної Ради, за батька Михайла Грушевського, а Академик і проф. Михайло Грушевський буде здивовано оглядини сумні зазасоромлені обличчя присутніх.

Чикал-бей.

ВІТЕР З УКРАЇНИ.

Довший час до нас з краю не доходило ні вітру, ні хвилі. Пізніше на в'язалися листові зносини. А зараз починають з'являтися і живі люди з «там того» боку. Нам довелося розмовляти з одним українцем, що виїхав закордон тому сім місяців. Його оповідання надзвичайно цінні і характерні, як жива посвідка, як наочний вивів того стану річей, що запанував на Україні. Щоби скласти ціну цим оповіданням, треба приглянутися самому оповідачеві.

Сільський хлопець, що навчився рукомистству і довший час мешкав в місті. Людина книжково не інтелігента, але терта, добре розбурканана війною і революцією. Людина метка, вправна і уміє влаштовуватись. Інвалид з старої армії вирвався закордон, ніби для лікування, спонуканий особистими мотивами. Дістав закордонні візи завдяки приятелям чужинцям,

що мешкали колись на Україні, а зараз закордоном. Має пашпорт, виданий урядом Укр. Соц. Рес., якого громадянин цієї республіки. Документ писаний мовами укр., рос., і франц. Оповідає залишки, але не хапаючись, не шукаючи слів, Розмовляє нечистою укр. мовою, з великою домішкою укр. літературних слів, але і не без російщини. Часом мимохіть збивається на «малоросійський» жаргон.

Що-до загального стану села, то воно живе не зле. Характерно, що через брак купованого краму селянє повернули не лише до домашнього виробу, але й до старосвіцького строю. Керсетки й чумарки виживають кофточки і піджаки. Селянє не мало заживають горілки, як самогонної так і «казильної». Понавчались гнати її і з зібжжя, і з гарбузів, і з буряка... Виразний поділ села на старих і молодих. Два табори дихають ріжним духом. Іншого поділу не помітно. Село виявляє немалу активність.

Що-до міст, то вони вже очунали і пообстроювались. Київ виглядає, як і до війни. Скрізь добрий порядок. Відбудовано міст на Дніпрі. Ходять трамваї і автобуси, що їх попривозили з Німеччини. Старі пам'ятники здебільшого посідані. Залишилися Св. Володимир з хрестом і Б. Хмельницький. На місці пам'ятника Олександрові ІІ в кінці Хрестатика будують пам'ятник Шевченкові. Має бути великий із міді, по проекту, ухваленому після конкурсу. Гроші зібрані укр. громадянством. Уряд досі не дав нічого. Київ, як і інші міста, має характер український, дуже виразний.

Економічний стан кращає в цілім краю. Поділ землі дав в ріжних місцях неоднакову пайку на душу. Так, на Полтавщині припало по 2 дес., на Київщині по 1 1/4, а на Поділлі лише по 3/4 дес. Сімдесят відсотків селянства задоволено із свого становища. Тим часом переселенчий рух не зупиняється. Багато людей іде на Херсонщину, а також на Схід. Рух жидів на землю значний і дратує селян. Всі знають, що він підтримується на американській гропі. Часом, як жиди так і незаможники, віддають землю на обробіток з половиною. Розвивається гуртова робота, купують спільні машини і на тому мають велику вигоду. Сильно дошкуляють податки і «ножниці». Селянє дуже ремствуєтъ за здірства, і державні урядовці мусить вислуховувати великі докори та бачити загальне обурення. Селянин більше не мовчить. Голосно говориться, що укр. гроші йдуть на Москву-щину, тим часом, як в краю бракув шкіл то-що. Ціни на зібжжя не вищі за довоєнні. Тимчасом крам дорожчий в десятеро. До заведення Неп-у розвинулась була сильно спекуляція. Наш оповідач, що тоді мешкав на провінції, був «перший спекулянт» на округу. Наши люди так наловчились, що їм не страшна тепер конкуренція ні кацапів ні жидів. Пізніше спекулянти пішли в кооперацію і там добре повели справу. Кооперація відобрала заробітки і нашому бесідникові. Але він не схотів іти в кооперацію, бо рівався до міста. Є на Україні банки, але все державні. Є багачі, але комуністичні. Бувші торговці спекулюють і досі..

Культурне укр. життя в Київі і поза Київом сильно розбуджене і захопило широкі народні маси. Опера в Київі поперемінно в укр. і рос. мовах, в одному ж і тому театрі, але трупи ріжні. Є укр. драма — Солов'євський театр — комедія. Особливий успіх мають співочі капели. Концерти відбуваються в Купецькому зібрannі. Оповідач був на «І. Гус». Не можна було втіматись від сліз. Полтавський диригент, Верховинець, приїздить із своїм хором, виконує прості селянські пісні і робить величезні збори. Але не він один, що має успіх. На Хрестатику знаходиться великий дім, в якім міститься Драматична школа під орудою Старицької-Черняхівської. Дуже поважна це установа і користається пошаною загалу. Заньковецька й досі не зійшла зі сцени. Чути про велику і корисну працю Академії Наук і Грушевського, якого большевики дуже цінять. Поруч з цими культурними установами велику культурну місію справляє Софіївський Собор, якого комуністи звуть Укр. театром. В нім править Митрополит Василь Липківський, або як каже оповідач «Василь». Він тішиться великою і зворушливою повагою всіх. Старий, престарий, він ледвеходить і то при чужій тільки допомозі. Живе при самім соборі. Все, що може і дістасе, віддає на церковні справи. А видатки українських церков

великі (Соф. Собор платить на рік 400 карб. податку.) Більшевики, хоч би і хотіли, але не відважуються заерештувати «Василя».* В Андріївському Соборі правив Чехівський. Колись він провадив диспути з рос. професорами (Іванов то-що), але заборонили. Михайлівський монастир в руках укр. жівої церкви Володимирський — тримають росіяне. Але люду в цім османім буває обмаль. Печерська лавра була г.олись в укр. руках, але через великі податки (700 карб.) мусили її зникти. Нині в ній «славяне», але навряд чи витримають. Найбільші податки покладаються, звичайно, на укр. церкві. Але байдуже. Народу в них завжди повно. Ідуть туди і віруючі і невіруючі, комуністи і реакціонери, москалі і жиди. Більш тиснуть релігію, — дуже до неї горнеться народ. Крім служби Божої в Софії відбуваються о 5 год. духовні концерти. Перед кожною піснею, псаломом чи колядкою, хтось пояснює її зміст. Релігійна тема переплітається з національною. Церква укр. по словам оповідача, є місцем об'єднання, духового спочинку, спонука до нац. піднесення. В ній робляться збори грошей на пам'ятник Шевченкові, на виплату податків, на благодійні і національні справи. На сеці укр. церкви завоювала симпатії насамперед молоді. Старі адебільшого хотіли триматися славянської. Тому, якийсь час, було дві служби: раніша і пізніша. Але завдяки своїй численності, відданості, а рівно своїм співам, молоді зробила так, що укр. служба стала приваблювати і старих. Кінець кінцем мало не скрзь залишилась сама укр. служба. Театр на селі дуже поширений і глибоко захоплює маси. Оповідач сам грав і бачив, як дідьки плакали, ніби діти над долею дієвих осіб.

Доводиться відзначити немалу роспушту, як на селах, так особливо по містах. Багато безпритульних дітей. Шлюбні розлуки залагоджуються за кілька годин. З того виходить, що чоловіг і меншуючи жінками, як циган кінми, і навпаки. Комсомольці, що дуже численні по містах, а дуже нечисленні по селах, плекають аморальність. Не вважаючи на легальність абортів, дітей все-ж народжується дуже багато.

Національна свідомість глибоко і широко пройняла народні маси. «Ви би не пізнали України», каже мій оповідач. Люде по містах встигаються разомовляти по російськи, а на селах побоюються. Нині всі до останнього знають «хто вони, чиїх батьків діти». «Україна» — це цілий програм, це щось таке, над чим не дискутується, що покриває собою все, дає цілій зміст життю громадському і політичному. І то не лише для свідомих, штучно культивованих елементів. Прості неписьменні люде тримаються цього програму. Більш того, партійні комуністи не вагаються з..им виступати, комсомольці підносять його одверто. Шевченко вважається за великого комуніста. Адже ж він сказав «вставайте, кайдани порвите». На його могилу безнастанино йдуть люде, як на прощу. Хрест на його могилі стоїть і по цей день. Хата, де він народився, стара аж розвалюється, але її підбудовують. Звичайно, мова в державних установах українська. Годійти десь, не знаючи цієї мови. Характерно, що найгарячіше взялись до українізації жиди. І нині вони, чи не випередили самих українців. В них тепер майже непомітно русофільства. Природні росіяне, старі бюрократи, «специ» з «скрежетом зубовним» і зі словниками в руках переучуються. Адже так склалося, що досить самої рос. мови, щоб людину вважали за чекіста. Бо чека не перестає бути гніздом російщини. Але піомалу і туди пробивається укр. стихія. Межи робітниками не переводяться росіяне. Взагалі ж хвиля розмосковлення так сильно. збурila маси і ціле життя країни, що росіяне-большевики, хоч і бачуть для себе в тім велику небезпеку, не годні її опертися. Бо комуністи на Україні вже не є господарями становища. Раз в Білій Церкві виступили вони із своїм списком кандидатів до повітової ради. Селянне, що поз'їдилися на вибори, не захотіли й слухати про цих кандидатів. Вони позабирали торби і роз'їхались. Довелось вдруге скликати виборців і приняти їхніх кандидатів. А що до небезпеки для комуністичної московської влади на Україні, то вона є, та ще велика. Позаяк націон. свідомість веде за собою політичні змагання. Той факт, що Україна є щось цілком відмінне, відрібне від Москівщини, став очевидним для всіх, не виключаючи і росіян. Укр. комуністи цілком годяться на цій точці з

*) Як відомо, вони таки відважилися (Ред.)

буржуазними націоналістами та петлюрівцями. Тягар податків пояснюється тим, що укр. гроші ідуть на Москву. Всяке змагання укр. уряду опертується всесоюзної владі здобуває глибоке співчуття і підтримка загальної опінії. А таких змагань не буває. З укр. комісарів чи комуністів найбільше популярний є Петровський. Чубар кажуть гіркий п'яница. Сікрипник жив. Дуже добре розцінюється факт, що укр. військо більше не має виходити за межі України і некруті відбувають повинність в краю. Про Ю. Тютюнника, оповідач не чув нічого. Повстала нова військова школа в Київі. В Харкові ніби існує вища — ген. штабу — старшинаська освіта. Укр. військо набирає характеру національного, як по складу так і по мові. Загальною думкою на Україні є те, що «Україна відділиться від Росії». «Ще рік, два,каже мій оповідач, і Україна буде самостійною». Про це говорять всі, в усіх верствах і не криючись. Великим аргументом за те служать тяжкі податки, а також свідомість національної окремішності нашого народу. Другим аргументом, на який натискає мій бесідник, є «самоопределеніє вплоть до отделенія». «Ми, каже він, вільні робити, як самі хочемо, коли народ забажає, ніхто не має права нам перешкодити».. Він глибоко переконаний, що інакше бути не може. І видно, що він виник це переконання із недрів народних мас. Про якусь федерацію з Москвою (він знає і про це) не може бути і мови. Відділення мислиться в формі усамостійнення сучасної радянської республіки. Оновідач вірить в стійкість комуністичної влади. «В урядах сидять такі мудрі жида, що їх чорт не одурить», додає він. «Годі думати про поворот старого ладу, хай білогвардії не дожидаються». Багато є люду на Україні, що не бажають великої перемін сучасного стану. То головно селяне, урядники, спекулянти. Хиби режиму (страшне хабарництво, здирство податків, нелад, роспушта) у всіх на очах, але видно є великий острах перед невідомим і ненавистъ до минулого. Люде не забули білих генералів. Вони ладні скорше боротися в середині, аніж виглядати якоюсь помочі з сторони. Петлюру дуже поважали і сподівались його повороту. Цей поворот в уяві моого співсобесідника не перечив би захованню вигод сучасного стану річей. Вся Україна дуже прислухається до еміграції і гадає, що вона багато робить для краю межи чужинцям. Оповідач був здивований, не побачивши за сім місяців свого перебування закордоном чогось значнішого що-до емігрантських заходів.

Такі відомості і такі враження дістали ми після розмови з громадянином радянської України. Маємо підстави думати, що в них є велика доля правди і дійсності. Адже перед нами стояв типовий виплід тамошніх обстанов, вислів тамошніх настроїв. Людина, що не мали ані часу навчитися ані природніх даних щось витворити з себе, вона є покликана повторювати ті думки, що зависли в повітрі там, в краю, і відбивати, як в дзеркалі, живу дійсність. Характерно, що в розмові з одним земляком, що попав закордон, як військовий по-онений з часів великої війни, мій оповідач рапає: «коли рам не зле тут, то ліпше не спішіться вертатися». Що-до заходів в справі повороту, то він сильно настоював, аби звертатись до Харкова, а в жадні разі не в Москву. Вельми також характерний той лейт-мотив, що настириливо бренів в нашій розмові: «а Україна таки відділиться, ій Богу відділиться, вже так не буде». І стільки певності в тих словах, стільки переконання, справа здається для оповідача такою очевидною, що вона починає виразно вирисовуватися і для всякого, хто його слухає. Великим мусить бути психо-логичне напруження мас що-до цієї ідеї, коли воно зацепило так глибоко переконання в простій душі.

Коли оповідач і недоговорює всього до краю, коли б навіть він мав якісь особливі доручення закордонном, що про них намгоді знати, від того ціна його оповідань не зменшується. По за всім в нім говорить стихія і дійсність, іх він не годен сковати. А вони є в повній згоді з нами, емігрантами, чи хоче він того, чи ні.

Д. А.

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ.

Замах на Мусоліні. — Нова роля Єрусалиму. — Справі іспанські, Танжер та ССР. — Румунські договори. — Нова Верховна Рада у Ліги Націй.

— 11 вересня італійський емігрант Лючеті зробив невдалого замаху на Мусоліні. Це вже третій напад на нього за останній рік. Італійський диктатор поставився до цього надзвичайно спокійно і вже за кільки хвилин після невдалої бомби працював у своєму кабінеті. Коли вірити італійським газетам, дисе сказав: «Марно клопотуватся мої вороги. Я не боюся їх а ні краплі. Мені ворожка приповіла, що вмру я наатуральною смертю». Замах зробив колосальне враження в Італії, посиливши популярність та авторитет фашистського вождя. У недалекому майбутньому передбачається сенсаційний процес, бо вже тепер у звязку із замахом заарештовано багато людей та зроблено численні труси.

Здавалось би все це стосується до чисто внутрішніх італійських справ. Змови, замахи, розрухи, повстання то-що — річ неминучча в країні диктаторської влади. Така вже природа цієї влади і нема чого тут дошукуватись ще інших причин. Але Лютечі приїхав до Італії з Марселя і цей факт дав Мусоліні привід у своїй промові до народу кинути гострі обвинувачення, спрямованні проти сусідньої Франції, хоч і ім'я її не було ним названо. Необережні слова диктатора підхопила фашистська преса; почались проти-французькі мітиги, відбулися ворожі Франції маніфестації, а на них одповідали антиіталійськими виступами італійська по населенню та французька по державній приналежності Корсика. Справу довелось залагоджувати дорогою дипломатичних нот, бесід, зауважень у Парижі, Римі та в Женеві, бо стояло це в час сесії Ліги Націй.

Немає сумніву в тому, що справа ця не дасть жадних поважних міжнародних наслідків. Обвинувачення Мусоліні кинуті ним зпересердя і позбавлені яких будь підстав. Французький Уряд не може одповідати за те, що один з 800.000 італійців, які живуть на французькій території, виконав лиху річ проти італійського диктатора на італійській території. Так само ясно, як світ, що цей факт не може спричинитися до того, щоб Франція, традиційна країна політичного права азілю, одмовила в ньому італійським емігрантам. Сам Мусоліні за молодих літ шукав спокою та праці по-за межами своєї батьківщини, і мабуть пом'ятає ще й зараз, як його було викинуто з Швейцарії як «небажаного» чужинця. До того, правда, спричинились не політичні моменти, а якісь інші, але цей епізод, певно, не належить до самих мілих його спогадів.

Французька опінія та французький уряд до гарячої бурхливості італійців поставились з достойною коректністю та спокійною витриманістю, і на зовні все зостанеться, як і було. Але холодок, наявний цією подією, мабуть дастіть себе знати у свій час, бо в політиці може більше, аніж де інде грають часто велику роль малі незважені елементи.

«Journal de Geneve» повідомляє про дуже важливу реформу британської колоніяльної адміністрації на так званому близькому сході. Верховний комісар Палестини, де після війни зусиллями сіоністів закладено «вогнище» жидівського народу, стане разом з тим і головним командуючим англійських армій у Єгипті, Судані, на Кипрі, в Іраку та в Арабії. Комісар матиме ранг радника британського уряду по справах сходу; він не піддагатиме міністерству колоній, а його діяльність буде тільки координована з діяльністю названого міністерства, яке не матиме права без його згоди вирішувати яке-будь питання що-до британських східніх володінь. Губернатори всіх наведених країн підлягатимуть палестинському комісарові. Головні

сили англійських військ буде виведено з Єгипту та розташовано у Синаю та в Палестині, причому найсильніший гарнізон стоятиме в Ель-Кантар на східному березі Суецького каналу; Яффа стане військовим морським портом. Єрусалим таким чином стане столицею Британського сходу. Но-вим англійським свого роду віце-королем, як гадають, буде лорд Аленбі.

— У той самий час, коли іспанський диктатор, ген. Прімо де Рівера, спекулював у Лізі Націй на рахунок місця у Верховній Раді та вимагав включення міста Танжера до зони іспанського протекторату, в самій Іспанії, вибухли сильні військові розрухи, спрямовані проти диктаторської його влади. Справедливо зауважив якось «Journal de Geneve», що виправданням диктаторства може бути хіба що заведення сталої порядку в державі. Ген. Прімо де-Рівера, хоч і як наподоблює Мусоліні, виправдання цього не має. За три роки своєї диктатури він виявив досить сили для того, щоб утриматись, але не прибавив того авторитету, який потрібний для встановлення твердого ладу. Змова за змовою хитають його владу, і можна помітити, як деформується од цього не тільки сама влада, але й характер виступів проти неї. З початку це були змови республіканські, парламентські, потім почалися змови загально військові, нарешті справа закінчується виступами спеціальних родів зброї. На цей раз прийшла черга до іспанської артилерії. Ген. Прімо де Рівера, реформуючи длі своїх цілей військові порядки, встановив для артилерії правила надавання вищих рангів офіцерам не по старшинству, як то було раніше, а по особливих здібностях чи заслугах. Артилерістам це не сподобалось, і вони збунтовались проти диктатора. Бунт тягся не довго і витяг зле для іспанської артилерії. Офіцери, покладаючись на свої власні сили, сказали своїм артилерійським воякам, що за ними зостається право не підтримувати їх, і вояки використали це право на 100 проц. Офіцери інших родів зброя не підтримали також своїх артилерійських товаришів, бо їх артилерійські справи не цікавили, і політичний виступ упав не стільки од сили диктатора, скільки од несилі змовників. Але ген. Прімо де Рівера, підбивши своїх противників, мабуть, теж не почував себе досить сильним, бо зараз же після того організував народний плебісцит на тому: бути його диктаторській владі, чи не бути? Як то заявляє буває з диктаторськими плебісцитами, народне голосування випало щасливо і для іспанського диктатора. Ал ген. Прімо де Рівера, як здається, і зараз не набув того переможного тону, що його він виявляє до артилерійської змови. Принаймні, так воно впадає в його міжнародних виступах. До плебісциту він вимагав у Франції та Англії повної передачи Танжера до зони іспанського протекторату; після плебісциту він значно зменшив свої домагання і клопочеться зараз тільки про зміну танжерського статуту з метою припущення представників Італії до інтернаціонального урядування цим містом поруч з представниками іспанськими, англійськими та французькими. Які будуть дальші наслідки переможного диктаторського плебісциту, означить час, може й не дуже далекий.

Цікаво зауважити, що до танжерського питання приклади свою руку й російські большевики. Танжерський статут встановлено було в свій час конференцією, в якій приймала участь імператорська колишня Росія. Змінити чи не змінити статут може тільки нова конференція, складена з тих самих членів. І от СССР, як спадкоємець колишньої Росії, стала писати ноти до великих держав, щоб вони запросили й большевицьких представників на конференцію, що має з'їхатись з приводу іспанського домагання. Ім було дано одповідь, що їх не запросять, бо вони самі офіційно багато разів зрікались од якої буде спадщинної прічастності до договорів та обов'язків колишньої імператорської Россії. Вислухавши таку одповідь, большевики після того як то кажуть «цифнулись».

-- У серпні Румунія підписала договір приязні з Францією, у вересні з Італією. Перший з них не вказує на якісь нові лінії міжнародної політики, він тільки ще раз підкреслює звязок французької політики з політикою Малої Антанти, — звязок тісний і чинний, бо закладений на ґрунті

дуже важливих і дуже близьких спільніх політичних інтересів цих держав при сучасній політичній кон'юнктурі. Другий договір — з Італією — наче б то мав зазначити щось нове, принаймні, що-до розподілу політичних впливів на Балканах та почасти на Сході Європи, а тому він викликає досить живий інтерес у політичних колах. Опублікований договір не виправдав цього інтереса, коли тільки, звичайно, до нього не додано якихось секретних точок. Складений по звичайному Локарнському зразкові він констатує політичну приязнь та наближеність обох держав, гарантує сприятливий нейтралітет, то-що, але зміст його дуже далекий од тих бажань, що були, чи могли бути, як у Румунії, так і у Італії. У договорі нема жадних натяків на який-небудь одхил Румунії чи то од Малої Антанти чи то од Франції, навпаки, певні завдання Малої Антанти начебто знаходять у ньому підтримку Румунії Італію на випадок конфлікту з Угорщиною. З другого боку так само виразно обійтено питання про Бесарабію. Лише в листі Мусоліні до ген. Авереску говориться про те, що Італія може поставити справу санкціонування бесарабських меж тоді, коли їй це здасться відповідним. Таким чином східні межі сучасної Румунії зостаються, які були не достатньо гарантованими, і їй доведеться вирішувати це питання чи з ССР, чи, коли вона трохи вичікає з цією справою, — з Україною. Що-до Італії, то договір дає їй єдиний прибуток, — нову опорну суходольну точку для інтенцій поширення впливу по лінії: Албанія, Болгарія, Румунія, Чорне море, де зараз вона має перед собою ССР, а через деякий час матиме — також Україну.

— У звязку із вступом Германії до Ліги Націй реформовано Верховну Раду Ліги (Conseil Suprême). Число її членів доведено до 14; з них п'ять сталих (Англія, Франція, Італія, Германія, Японія), решта не стали. До цієї другої категорії вибрано: Бельгію, Голландію, Румунію, Польщу, Чехословаччину, Китай, Чілі, Колумбію, та Сальвадор. Польща, Румунія та Чілі обрані на три роки; Колумбія, Китай та Голандія — на два; решта на один рік. Польща дістала також право бути перевибраною після трьох літ в нагороду за те, що вона одмовилась од свого домагання сталого місця. Мала Антанта виставила од себе одну кандидатку — Румунію, але дістала два місця, бо загальні збори, даючи місце і Чехословаччині, хотіли тим виявити відчіність персоноюль чехословачьку міністерству закордонних справ д-ру Бенешу за його діяльність у Лізі Націй. Перше засідання Верховної Ради означилося галантним жестом германського представника д-ра Штреземана. Головувимия, у порядку латинського алфавиту належала представнику Германії, але Штреземан, поспішаючись на те, що він хотів почнуть склади Ради та в її справах, запропонував передати головування досвідченому представникові Чехословаччини, що також у порядку алфавиту головував останнім засіданням старої Ради, на якому було принципіально вирішено вступ Германії до Ліги Націй. До мінусів нової Верховної Ради треба зарахувати той факт, що на 14 її членів припадає вісім нових людей не достатньо ознайомлених з методами праці і справами Ліги Націй.

Observator.

ВОСЬМА КОНФЕРЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНСЬКОЇ КОНФЕДЕАЦІЇ (С. І. Е.).

1921 — Прага, 1923 — Гага, 1924 — Варшава, 1926 — Копенгаген (Міборг). — Це етапи, через які перейшло українське студенство в співпраці з С. І. Е. На тому шляхові Конгрес у Варшаві був переломовим моментом. На скільки до того часу ходило про здобуття позицій серед студенства цілого світу зброяю пропаганди, інформації чужинців про український народ, Україну та українське студенство, — на стільки після Варшави, де делегація Центрального Союзу Українського Студенства видер-

жала бій проти москалів («малоросів»), поляків, румунів та своїх земляків з «допсю», почалася доба конкретної праці нашого студенства на міжнародному форумі. Конференція в Копенгагені була першою, на якій українці замісць відбиватися від нападів виступали з рефератами, внесеннями та інш.

Друге пятиліття нашої участі в С. І. Е. розпочалося знова Прагою. Чеськословачське студенство своєю активною працею здобуло загальне признання. — тому чергова конференція мала місце в столиці Ч.С.Р.

Шоб оцінити ролю та здобутки нашого Центрального Союзу на цій останній конференції, точніше за останній рік співпраці з чужинецькими студентством, необхідно зазнайомитись з перебіgom самої конференції. Все ж з огляду на розміри допису обмежимося мусимо головно на тих моментах, в яких так чи інакше заангажовані були українці.

Українська делегація складалася з чотирьох осіб: В. Орелецький — Голова, д-р С. Нижанківський, П. Кожевників і М. Мухин.

Відкриття конференції відбулося 19 серпня в старій ратуші м. Праги. під протекторатом Міністра освіти в присутності представників інших міжнародних організацій, чеськословачького уряду, високих шкіл та преси.

Заступлені були: Англія, Південна Африка, Бельгія, Болгарія, Канада, Данія, Швеція, Естонія, злучені держави Північної Америки, Фінляндія, Франція, Мадярщина, Італія, Латинська Америка, Латвія, Голяндія, Польща, Білорусь (емігранти), Швеція, Чехословаччина, Швейцарія Югославія, Румунія, Грузія (емігранти). Вірменія (емігранти), Росія (емігранти), Нова Зеландія, Люксембург, Індія та Україна (ЦЕСУС).

Перше пленарне засідання відбулося того ж дня в «Академічному Домі» Президент Конфедерації Балінський зложив звіт про працю Виконавчого Комітету за останній рік. З того звіту довідалися присутні, що головним питанням в житті С. І. Е. все ще залишається справа притягнення німецького студенства. Саме в місяці квітні ц. р. припішло до розриву між Німеччиною і Конфедерацією. Причиною розриву було не визнання рівноправності німецької мови. Тому ця Конференція має дати відповідь на три питання: 1) скільки мов, 2) які мови, 3) загальна опінія.

Звіт Президента викликав широку дискусію, в якій з одного боку мадяри, а з другого боку французи одобрювали чи осуджували діяльність Комітету в справі співпраці з німцями.

На першому засіданню утворено веріфікаційну Комісію, до якої від української делегації ввійшов д-р Нижанківський. Веріфікаційна Комісія на своєму засіданні перевірила мандати всіх делегатів і ствердила що по праву голос мають слідуючі краї: Англія — 3, Південна Африка — 3, Бельгія — 3, Болгарія — 2, Данія — 2, Швейцарія — 3, Естонія — 3, Франція — 4, Мадярщина — 3, Італія — 3, Латвія — 3, Люксембург — 1, Польща — 3, Румунія — 2, Югославія — 2, Швеція — 2, Швейцарія, — Та Чехія — 3.

Вечером першого дня в помешканні Міністерства Освіти відбулося прийняття делегатів. Українців заступав Д-р Нижанківський.

18 серпня розпочалася праця по Комісіях. Українська делегація розділила працю так: Комісія перша (загальна політика, питання мови, справи німецького студенства). — Д-р Нижанківський; Комісія друга (публікації, анкети та інш.) — В. Орелецький; Комісія третя (подорожі, відзнаки С. І. Е. та інш.) — П. Кожевників; Комісія п'ята (економічні справи, санаторії та інш.) — М. Мухин.

На другому пленарному засіданні давали звіти провідники різних установ С. І. Е. Директор Центрального Бюро бельгієць Бонье сконстатував велику байдужість багатьох централь в справі полагодження різних обіжників, анкет та іншої кореспонденції. На зауваження української делегації, що це не відноситься до ЦЕСУС-а. Бонье ствердив велику пильність і уважність українського студенства в співпраці з Центральним Бюром.

Голова третьої Комісії Макадам в своєму звіті заявив, що Україна стоїть на першому місці під оглядом швидкого і аккуратного полагодження всіх справ, які порушувала Комісія в своїх обіжниках. (на це пленум

зареагував сильними оплесками). Далі подав Макадам, що один український студент надіслав аж 68 ріжних проєктів відзнаки Конфедерації. А у друкованих звітах третьої Комісії, які розділено між усіма делегатами, зазначено, що 75 проєктів надійшло через Центральний Союз Українського Студенства.

На засіданню першої Комісії представники поодиноких делегацій складали звіти про загальне положення Централь і студенства в своїх країнах.

Від українців виступив Д-р Нижанківський. Він подав статистику студенства, яке з'організовано в ЦЕСУС-і. кількість абсолювентів високих шкіл, зазначив, що з політичних причин неможливо вести докладного підрахунку студенства в Східній Україні, а тільки на Західніх землях. Він згадав протрудні оці, які робляться українським студентам на польських і румунських землях, про переслідування У. В. Ш. у Львові польською поліцією, про адміністративні утиски українського студенства. Він зазначив, що більшість абсолювентів шкіл на чужині мусить нелегально вертатися до Польщі, де приходиться переносити ріжні нущди, які спричинилися до витворення кадрів безробітнього інтелігентського пролетаріату. Студенти-емігранти мусять заробляти на прожиття, а тому студенські організації навязують звязки з ріжними чуженецькими та міжнародними установами. Частина українського студенства змущена відправлятися на працю до Канади, до Південної Америки та ріжних колоній. В цілі налагодження цієї справи навязано зносини з Бюром Праці при Союзі Народів. Свій звіт закінчив він словами: «Панове, це, що я сказав, — не є жадна політика, — це правда і прошу цю правду приняти такою, якою. вона є».

На засіданню третьої Комісії зложив звіт про співпрацю в минулому році В. Орелецький. Він зазначив, що ЦЕСУС при теперішніх обставинах не може розвинути широкої акції подорожі та обмежився влаштуванням поїздок поодиноких студентів до Франції, Данії, Англії, та Бельгії. ЦЕСУС видав досі 80 міжнародних студенських легітимацій. провадив листування в справі видання студентам емігрантам нансенових паспортів і з'організував участь українських студентів у конкурсі на відзнаку Конфедерації.

Після цього звіту Макадам звернув увагу Комісії на ті труднощі, серед яких приходиться працювати українцям та ствердив поновно велику активність української централі.

Вечером відбулася нарада голів делегацій в справі німецької мови. Українська делегація заявила, що необхідно ухвалити рівноправність трьох мов і додатково висловила побажання, щоби мовою протоколів була мова англійська.

20 серпня працювали далі Комісії. На засіданню першої Комісії обговорювалося справу дальшої співпраці з «міжнародною Студенською Помочою».

В імені українців Д-р Нижанківський висловився за дальшу співпрацю в питаннях практичних.

Комісія третя розділилася на три підкомісії (подорожі американського студенства, публікація підручної книги для подорожуючих і вибір проєкту відзнаки). До третьої підкомісії запрошено українського представника

На третьому пленарному засіданні розглядалася справа надання прав дійсного членства Голяндії. Вислід голосування не дав потрібних 3/4 голосів, після чого Голянські делегати залишили салю засідання.

Балінській в імені Виконавчого Комітету зложив демісію всіх членів крім Віце-Президента данця Греслера і шведа Берга, які згідно статуту залишаються до слідуючого року.

На пропозицію французької делегації одноголосно обрано Президентом Конфедерації на слідуючий рік Балінського, а першим Віце-Президентом Макадама. Дальшими Віце-Президентами обрано чеха Палечка та француза Рока Сера. Вибори Генерального Секретаря викликали боротьбу двох протилежних блоків : англо-невтральний: Англія, Південна Африка, Данія, Швеція, Естонія, Мадярщина, Латвія, Швеція та Швайцарія; романо-словянський: Бельгія, Болгарія, Франція, Італія, Люксембург, Польща Румунія, Югославія та Чехія. Кандидували швайцарець Босгардт

ї італієць Ораці. Кількаразове голосування не давало вистіду (9 проти 9). Тоді рішено обрати одноразово 2-х секретарів. Підрахунок голосів дав: Ораці, 10, Босгарт 9. Др Бачев (Болгарія) 9, Гуляш (Мадярщина) 8.. Таким чином тільки Ораці був обраний, яко Генеральний Секретар. До дальнішого голосування після відмови Гуляша прийшли Босгарт — Бачев. Але тричі не осiąгено жадного висліду. Тому вибори перенесено до слідуючого засідання.

Вечером делегати від'їхали до Ічина та Градця-Кральового. З причин економічних тільки одеський делегат (Д-р Нижанківський) прияв участь у цій подорожі.

21 серпня українська делегація оглянула виставку Чеськословачького Центрального Союзу. На виставці по-між різними експонатами було чимало фотографій з життя українського студенства в Ч. С. Р. та українські студенські публікації («Студенський Вісник», «Поступ» та ін.).

Того ж дня прибув заступник китайського студенства, як обсерватор.

23 серпня відновилася праця Конференції в Празі. Перед обідом провадилися засідання Комісії.

Українська делегація на доручення Управи Ісуса-а на своєму засіданні ухвалила запрошення всіх членів Виконавчого Комітету і представників деяких делегацій, до Української Господарської Академії в Подебрадах.

До складу делегації коптовано студ. Батя замісць відсутнього студ. Лоського. Після відбулося четверте пленарне засідання. Для оминення труднощів при виборах другого секретаря рішено і Босгарта і Дацева вважети секретарями. — Первого на наступний рік, другого — на рік 27-28. Далі призначено серба Йованчовича представником С. І. Е. на Балканах. При тому велику сенсацію викликала привітальна промова одного з болгарів. Директором Центрального Бюро поновно вибрано бельгійця Бонье, скарбником — шкота Мак Дональда, спортивним комісаром — француза Петіжана.

На пропозицію англо-невтрального блюку переглянуто справу надання прав дійсного членства Голяндії. Одноголосно ухвалено, що Голяндії має предложить заяви інших груп Голянського студенства про те, що вони не протестують проти участі в С. І. Е. заступників від одної лишенько корпорації. Наколи такі заяви не наспілють до першого грудня Голяндія знова пе-ріде в категорію вільних членів.

Далі з подякою прийнято запрошення румунського студенства від-бути слідуюче засідання Виконавчого Комітету в Букарешті.-

Увечері відбулися прийняття делегатів в «Обецному Домі».

23 серпня дали провадили працю Комісії. Комісія третя обговорювала справу нансенових паспортів для студентів — емігрантів. В. Орелецький поінформував про ті заходи, які робив ЦЕСУС перед Секретаріатом Союзу Народів. Ухвалено що справу доручити Комісії.

О годині 2 після обіду засідала III підкомісія для вибору проекту відзнаки Конфедерації. Підкомісія складалася з 5 членів: Голова — проф. Говкер (Англія), В. Орелецький, Сасселя (Швайцарія), Д-р Селль (Мадярщина) і Так (Бельгія). Сконстатовано, що в конкурсі приймають участь: Польща, Чехія, ОРЕСО (москалі), Данія, Шкотія, Англія, Південна Африка, Швайцарія, Італія та Україна (три студенти). Всього надіслано коло 250 проектів. Після розгляду всіх проектів підкомісія одноголосно приняла проект Голови Спілки Студентів — Українців і Німеччині, Федора Ємця. Проект має форму трикутного щита. Нижня частина — виріз гльобусу, верхня — на червоно-пурпуровому тлі золоті букви С. І. Е.

На засіданню першої Комісії розпочато обговорення справи співпраці з німецьким студенством.

Увечері в Національному Театрі представлено в честь Конференції Продану Невесту».

25 серпня на засіданню першої Комісії провадилася дискусія в німець-цій справі.

Д-р Нижанківський в довшій промові англійською мовою підніс ко-ичну необхідність співпраці з німецьким студенством. домагався зміни статуту в тому напрямі, щоб замісць принципу державного застуництва

було признато заступництво поодиноких народів та жадав рівноправності трьох мов.

Презідія розглядала всім делегатам вислід якети в справі мови. За одну французьку мову висловилися: Бельгія, Люксембург, Латвія та Італія: за французьку і англійську: — Польща, Франція, Югославія, Чехословаччина, Румунія та ОРЕСО; за три мови: — Данія Мадярщина, Південна Африка, Англія. Шкоція, Швайцарія, Швеція, Голландія, Нова Зеландія, Злучені Держави Північної Америки та Україна: за ті ж три мови і одну славянську — Болгарія; за всі — Естонія;

Увечорі приймав делегатів Міністр Торговлі Перовтка. Прийняття відбулося в місті Вальштанського Палляпу. Під час прийняття українська делегація конферувала з членом Комісії пропаганди швайцарцем Еттером в справі приступлення Білорусі до С. І. Е.

26 серпня на засіданні першої Комісії прийнято зміну §14 статуту: «офіційною мовою Конфедерації є мова французька» (до сі французька та англійська). Далі більшістю 9 проти 8 та 2 утримавшихся ухвалено, що дискусійними мовами можуть бути французька, англійська, німецька та одна славянська.

Комісія третя одноголосно затвердила ухвалу підкомісії проєкту емблеми.

По обіді чехи скликали нараду слов'янських делегацій. Українців на ту нараду не запрошено. Вислідом нарад після великої боротьби була ухвала, що на наступний рік дискусійною мовою має бути мова польська. Така ухвала передішла лише після того, як поляки приобіцяли не протестувати проти московської мови в майбутньому. Принципово поляки висловлювалися за рівноправність всіх слав'янських мов.

На п'ятому пленарному засіданні Комісія пропаганди запропонувала прийняття «Союз Студентів з Латинської Америки в Європі», як «мамбрассосіє» («злучені члени»).

Далі запропонував Голова Комісії пропаганди Бонье прийняти «вільним членом» «Центральний Союз Білоруського Студенства». Перед голоуванням цеї пропозиції білоруський делегат Єрмаченко з'ясував організаційну структуру централі і висловив велике бажання співпрацювати зі студентами чужих народів.

Ше до рішення Комісії пропаганди українська делегація зложила на руки Еттера меморандум, в якому домагалася прийняття білорусів на рівні з українцями, грузинами та москалями.

Постанову про прийняття білорусін ухвалено одноголосно. Але на самі під час голосування не було дославянських, польських, болгарських і московських делегатів.

Балтійські привітали новопринятого члена кількома словами. Він заявив між іншим: «Я, які поляк, дуже добре розумію труднощі, серед яких приходиться жити і працювати білоруському студентству».

Після одноголосного прийняття звіту скарбника Конфедерації Мак-Дональда, затверджено договір між С. І. Е. і «Центральним Союзом Студентів Злучених Держав Північної Америки» про співпрацю в практичних справах. Далі принято всі постанови першої Комісії. — В німецькій справі ухвалено висловити подяку Виконавчому Комітетові за попередні заходи до притягнення німців та висловлено загальне побажання, щоб цю справу було вирішено протягом слідуючого року.

Увечері відбулося прийняття делегатів у Міністра Закордонних справ Д-ра Бенеша. Українців заступав Д-р Нижанківський.

27 серпня на засіданні першої Комісії ухвалено утворити перманентну Комісію для координування праці третьої, п'ятої і шостої (спортова) Комісій. Далі прийнято запрошення італійського студенства відбудти в слідуючому році черговий Конгрес Конфедерації в Римі. Також прийнято до відома запрошення мадярів та щвайцарців на 1928-29 роки. Для встановлення тіснішого звязку між Конфедерацією і студентством Південної Африки призначено бура Марквардта заступником С. І. Е.

На засіданні третьої Комісії переобрано Президію в складі Макадам — Голова, Червінські і Босгарт — заступники, Дойльремпль — секретар.

На засіданню пятої Комісії поляк Загоровські разом з італійцем Ораці поставив внесення вибрати москаля Дорофеєва членом-кореспондентом Комісії. Проти цього протестував український делегат Мухин, який заявив, що Дорофеєв не може бути компетентним в справах студентів-емігрантів різних народів.

Вечером урядили чехословацькі студенти в «Обещному Домі» банкет в честь делегатів.

28 серпня відбулося останнє пленарне засідання. На тому засіданні робили звіти поодинокі Комісії. Після прийняття звіту третьої Комісії забрав слово Д-р Ніжанківський і висловив в імені українського студенства признання Макадамові та підніс велике вдоволення українців з того приводу, що одноголосно прийнято український проєкт відзнаки С. І. Е. («Найдце буде символом великого бажання українського студенства працювати на користь Конфедерації»)...

Перед голосуванням рішень пятої Комісії українська делегація інтерпелювала в справі вибору Дорофеєва. Голова Комісії Сасселя приняв зауваження українців до відома і запросив всіх зацікавлених на засідання Комісії після пленуму.

Перед закриттям засідання українська делегація довела до відому запрошених що від'їзд до Подебрад відбудеться в неділю 29 серпня.

Після закінчення Конференції українська делегація роздала всім учасникам коло 200 примірників виданої ЦЕСУС-ом брошури чужими мовами про Україну та українське студенство.

На засіданню пятої Комісії делегації українська, білоруська і грузинська зложили заяви в справі вибору Дорофеєва. Комісія прийняла заяви до відома і ухвалила, що кожен Центральний Союз, в складі якого є студенти-емігранти, може безпосередньо зноситись з Комісією.

Після обіда на спортивній площі «Академічного Дому» чехословацькі студенти-спортивці урядили свято.

28 серпня перед обідом частина делегатів на чолі з Балінським від'їхала до Женеви. Друга частина відвідувала Празький осінній ярмарок.

О годині перший і 5 хв. 28 делегатів чужинців, які заступали молодь 13-ти різних націй, разом з українськими делегатами від'їхали до Подебрад.

Признання нашому Центральному Союзові за активність і пильність, перемога українця в міжнародному конкурсі та приняття білорусів — це ті активи, які здобули українці на останній Конференції С. І. Е.

Так далеко йдучі успіхи ясно вказують на те, що ми вже й тепер, не дивлячись на нешастливє політичне положення України, стали в певній мірі активним чинником на інтернаціональному студенському форумі. Осягнені результати також знаменують, що курс, який ми взяли — правильний. Цей курс: точність і пильність у технічній праці, активність у всіх започаткованих Конфедерації, послідовність у притягненні до Конфедерації студенства заприязнених з нами народів.

Йдучи по цілінії, маємо перед собою конкретне завдання на наступний рік і на Конгрес у Римі: пунктуальність до дрібничок у технічній співпраці, підготовлення кількох солідних рефератів, які б зацікавили загал Конфедерації та всіх потрібних звітів, уважний підбір делегатів (притягнення приймальні одної делегатки, одного володіючого італійською мовою та одного — двох гарних спортивців), видання доброї брошури чужими мовами та оживлення центральних організацій грузинського, верменського та литовського студенства...

Що потрібно для виконання цього? — організаційне зміцнення ЦЕСУС-а та розподіл матеріального тягару на загал всього студенства (по змозі також старшого громадянства). Саме останній матеріальний пункт треба сильно підкреслити, бо тільки завдяки глибокій свідомості та пильності студенства нашої Академії в Подебардах, могли ми вести міжнародну акцію протягом двох останніх років. Кожна праця потребує коштів. Коли необхідні засоби дають усі, то і сукупність тягар, який припадає на поодиного, менший.

Як що загал вважає за конечне дальнє вести роспочату акцію, то за прикладом Подебрадського студенства кожен мусить чинно спричинитися до ще більших всіма бажаних успіхів.

П. К.

МИ Й ЧУЖИНЦІ

(29-е серпня в Подебрах.)

Невпинна праця нашого студенства на міжнародньому форумі чим далі приносить більші й більші успіхи не тільки для нашої молоді, але також для цілої української нації.

Останній Конгрес Міжнародної Студенської Конфедерації (С.І.Е.) в Празі був цілковитим успіхом України (ЦЕСУС). Провідники різних комісій Конфедерації перед цілим світом стверджували, що організація укр. студ. виказала найбільшу пильність та акуратність в своїй праці. Міжнародний конкурс проектів — відзнаки Конфедерації, мимо сильного конкурентів в ідомих графіків дев'яти різних націй (Поляки, Чехи, Москалі, Данци, Шкоти, Півд.-Африканці, Англійці, Швайцарці, та Італійці) кінчилось перемогою Украйнця Федора Смія. Голови Спілки Студентів-Українців у Німеччині. На старання ЦЕСУС-у та нашої делегації, при найбільшому спротиві Москалів і Поляків, прийнято до Конфедерації Білорусів.

Короною успіхів була неділя 29-го серпня, коли представники 13 різних народів, на запрошення делегації ЦЕСУС-у та громади в Подебрадах прибули до Академії.

Цю подію, коли взяти під увагу наше теперішнє політичне положення з повним правом можемо зачислити до найбільших позитивів перебування нашого на еміграції.

Представники Англії, Півд. Африки, Білорусії, Чехії, Швеції, Данії, Естонії, Шкоції Півд. Америки, Німеччини, Швайцарії, Франції та Португалії в гостях у нас р. 1926. — Це згучить трохи парадоксально. Але це було.

В 13 год. 0 5 хв. з Денисового двірця в Празі, в окремому вагоні від'їхали до Подебрад 28 чужинців та 6 Українців.

Прем'єр віце-президент Конфедерації Макадам (Шкот), віце-президент Конфедерації (Реслер (Данець) і Палечек (Чех), скарбник Конфедерації Мак-Дональд (Шкот), представник Швеції Бельфенстам, представниця Естонії д-р Кер, представник Білорусів Єрмаченко з дружиною та 1 земляком, представники Чехо-Словаччини (інж. Віснер, Валента, проф. Турчин та 2 панни), представник німецького студенства Метцкер з земляком, представник Швайцарії Еггер. Голова Централі Швайцарського Студентства, представники Франції (Форест., Ернст та Гормец), представник Англії Дельримпль з 2 паннами і 1 земляком, представник англ. преси, представник «Союзу Студентів з Латинської Америки в Європі» (Аргентинець), представник португальського студенства та представник Південної Африки — Бур Марквард, Серед Українців, крім делегатів Орелецького, Д-ра Нижанківського, Кожевникова і Мухина, був представник Укр. Пед. Інст. Дараган та Голова УАГ Бойдунник.

Коло 3-ої години потяг прибув до Подебрад. Двірець заповнено студентами Академії. Після короткого привітання Голови Громади Радзієвського та представника чеського студенства в Подебрадах гостись направили до «Гран-Готелю».

На чолі групи чужинців Макадам з букетом, який піднесли йому наші студенти. Слідом за гостями по тротуарах та середину вулиці більше 200а подебрадських Українців.

З готелю всі відправилися через парк до замку, в якому міститься Академія. На подвір'ю, перед входом до Італіні «Україна», групи професорів. Вхід і заля декоровані зеленню, прапорами, кулишами та портретами. За

покритими столами зайняли місця 62 особи. На почесному місці п. Ректор Академії професор Шовгенів, коло його перший віце-президент С. І. Е. Макадам.

В довгій промові українською мовою п. Ректор привітав гостей, вказав на положення, в якому перебуває український народ та висловив тверду надію, що молодь цілого світу спільними зусиллями поборе ту несправедливість, яка панує над землею.

Доц. Коваленко переклав промову п. Ректора мовою французькою, а Голова укр. делегації В. Орелецький зачитав англійський текст.

Далі промовлялише 16 осіб. З того числа 7 Українців: Орелецький (франц., та англ.), д-р Нижанківський (англ.), Радаєвський (укр.), Кожевников (данською), Бать 2 рази (франц.), та Голова Кооперативу «Україна» статників (укр.), 9 чужинців: Макадам (англ.), Управитель Лазні (чеськ.), Палечек (англ.), Форест (франц.), Кратохвіль (чеськ.), Єрмаченко (білоруською), Бельфенстам (шведською), Мак-Дональд (англ.), Треслер (данською та англ.).

В усіх промовах провідним мотивом було положення України, боротьба за Волю й Незалежність України, праця молоді, її роль в життю народів, значіння міжнародної співпраці та велика активність укр. студ. на міжнародному форумі.

Макадам підносила заслуги ЦЕСУС-у на форумі Конфедерації. Швед вказував на історичну шведсько-українську спільність.

Мак-Дональд вказав на труднощі боротьби за незалежність. Форест висловив симпатії франц. молоді до визвольного укр. руху. Данець висловлював вдоволення з того, що Українці в тяжкий час могли знайти притулок в його країні. Палечек підносила потребу чесько-укр. співпраці.

По обіді гости оглядали академічні установи. Майже кожен кабінет уявляв із себе виставку. Сила чудових праць, приладдя та зразковий порядок імпонуюче вражали чужинців.

В передпокою бібліотеки виставлено збірку публікацій про Україну чужими мовами. Збірка притягала загальну увагу. Багатьом гостям роздано різні друки (ще в помешканні їдаліні кожен дістав число «Українського Життя» з статтями франц. мовою).

На замковому подвір'ю гости відфотографувалися разом з представниками Академії.

Далі відправилися всі на огляд лазнів та коло 7-ої години вернулися до найбільшої залі м. Подеборад «Заложна».

Зали повнісінька. Сила чеської публіки. Лише передні ряди залишені для гостей. Стеля, стіни, вікна й двері феєрично декоровані кольоворовими матеріями, килимами й прaporами.

Чужинці зайняли місця. Коло кожного Українці — перекладчики. Роспочався концерт. Мішаний хор студентів, під орудою п. Росіневич-Шуровської при участі соліста п. Самойловича, проспівав «Почайську» та «Щедрик». Ще перед співом п. Морська (франц.) та п. Бокитько (англ.) передали зміст пісень. Чудовий настроєвий спів перед заступниками молоді З-х континентів зробив найкраще враження на гостей. Тенор п. Левицький виконав майстерно дві точки. Бандурист Теліга чарував чужинців грою на невідомому для них струменті.

Ще до закінчення концерту частина гостей (12 осіб) мала від'їздати. На швидко запрошено від'їжаючих до малої залі, де столи вкриті були йкою та напоями.

Тут виказалася українська гостинність і широкість!

В супроводі натовпу студентів, перша група відправилася на двірець.

П. Кожевников в імені укр. студ. в Німеччині підніс Макадамові на спогад про конгрес російську книгу (монографія «Архипенка»). Перед від'їздом потягнувся від'їзжаючими. «Найкращий день конгресу!» «Цілком інший народ, інша культура!» «Незнаний нам ентузіазм!» — чути з уст ріжких делегатів.

Під оклики: «Слава»,! «Vive!» «Nazdar!» потяг увозить першу групу.

В «Заложні» концерт закінчився національним танцем. Буря оплесків чужинців була подякою виконавцям. До 9-ої години, під звуки оркестри

студентів Академії (під орудою п. Серговського), танці. Наші студенти з успіхом переборювали труднощі порозуміння чужими мовами.

Вдруге заповнилася мала зала. За столами гости. Навколо один до одного в підвищенному настрою більш сотки студентів, студенток і професорів.

Промови одна за другою. Вибухи ентузіазму не вгавають. Шкот Мак-Дональд каже про боротьбу його народу за волю. Француз Форест українською мовою дякує за прийняття та підносить: «Хай живе Україна.

Орелецький відповідає... Форест в екстазі зриває свою національну відзнаку і пришиплює Президентові ЦЕСУС-у. Останній підносить йому герб України. Други герб України підносять Мак-Дональдові. Зворушеній і захоплений Мак-Дональд здіймає свою краватку та передає Орелецькому (у Шкотів це найбільший вислів приязни). Бур Марквард пригадує, що його народ має найбільше зрозуміння до української боротьби, бо він протягом десятиліть боровся проти Англії. Аргентинець виголошує на честь України мовою еспанською. Швайцарець промовляє по німецькому. Він твердо вірить, як представник найстаршої республіки, що лозунг волі й незалежності таки справдиться... Чех Віснер в захопленні закликає до тісної співпраці молоді двох слав'янських народів, навіть, *раперекір* урядовим бажанням...

Незабутні хвилини! Вперше переживали наші емігранти хвилі найвищого ентузіазистичного захоплення. Кожного промовця підношено на руках... Очі всіх блищають. В блесковій тому видно огонь віри: «Ні, світ нас не відцурався!»

Ледве, ледве встигла друга група на потяг 10.23.

Останні промови, оклики: «слава!», ще частина дорогих гостей від'їхала і ще довго з вагону лунав голос Мак-Дональда на славу України.

Девять чужинців, на чолі з Швайцарцем Еггером, залишилися до другого дня.

Охочі до танців — цілу ніч провели в «Салія Терренна».

Рано в понеділок почався роз'їзд останніх гостей. Пращалися, як давні знайомі. Частина лишилася на обід, а один Англієць від'їхав аж вечером.

І знова лишилися Українці самітні... Як сон, як гарний фільм, пронеслася неділя перед очима всіх бездомні вигнанців... Цей чудовий сон вказав проте той шлях, яким ми мусимо йти на еміграції — невинна інтенсивна праця серед чужинців для України.

29 серпня близкучий вершок нашої дотеперішньої праці.

Що ж далі? Що покажемо ми світові до слідувочого конгресу студенства в Римі?

Слово за нашим студенством.

(«Українське Життя» ч. 6).

П. Наленський.

З ЮГОСЛОВЯНСЬКОЇ ПРЕСИ

В перших числах серпня до Праги Чеської завітав з Югославії наш земляк подолянин Олекса Єлачич. Свого часу видатний урядовець міністерства по великокорсійських справах УНР. Діставшись до Югославії разом з російською еміграцією пан Єлачич вже де-кільки років викладає як доцент на новозаснованому університеті в м. Скопле. Пан Єлачич використав своє перебування в Чехословаччині між іншим і для того, щоб ознайомитися докладно з культурно-громадським життям нашої еміграції, маючи на думці, повернувшись до Югославії, виступити там в пресі з інформативними статтями про наше життя. Тепер ці наміри здійснюються. Як довідуємося з «Діла» (ч. 187).

В ч. 1674 з 18. серпня ц. р. сербський поденник «Време» умістив довгу, статтю із Подебрад під заголовком: «В місті, де мирно будується українська культура і на полі, де залізом і кров'ю будувалась велика Німеччина». Майже половина цеї статті присвячена об'єктивному переглядові україн-

ських культурних установ у Подебрадах та з'ясовує мету цих установ що до майбутнього життя України. Треба бути відчіним авторові статті д-ру А. Єлачичові, що він спромігся на таку, рідку у сербів інформацію про українське культурне життя в Подебрадах.

В. А.

ПАКИ І ПАКИ.

Дуже рідко, доходять до нас звістки про культурне життя на сов. Україні, особливо — про літературне. Але все таки навіть за браком збірників, альманахів та журналів, і по тим статтям, що попадають в укр. совітську пресу, можна судити про головні вихи на шляху українського тамошнього життя. Ми вже зазначали в попередніх числах «Тризбу» про той розбрат, що запанував серед творців української «пролеткультури», про ті нові течії в бік «обуржуазнення» укр. літератури і орієнтації її на Європу (Хвильовий), про вперту роботу і працю т. зв. неокласиків (Зеров, Рильський) і т. д. Так само подавали ми і тексти постанов КПБУ в цій справі, що хотіла припинити «безобразі».

Що далі, то не легше. В ч. 198 «Пролетарська Правда» містить статтю С. Щупака, який докладно розбирає ці «новітні» шукання цілої групи молодих пролетарських письменників, що утворила навіть так звану «ВАПЛІТЕ», себ-то «Вільну Академію Пролетарської Літератури». Ініціатори цієї ВАПЛІТЕ виступили гостро проти старих угрупповань, як «Гарт» і «Плуг» і рішили «змарксувати» неокласичні течії в сучасній літературі і здвигнути укр. літературу з тої мертвої точки, на якій вона опинилася. На чолі ВАПЛІТЕ стали Хвильовий, Слісаренко, Досвітній та інші.

Цей розбрат не може пройти, як якась тимчасова хвороба; він поширюється з кожною хвилею. Мирні спроби ВАПЛІТЕ, як випливав із слів Щупака, не приведуть до ідеологічного примирення двох ворожих антitez: теорії марксизму і життєвої практики — себ-то націоналістичних течій. Мусимо одмітити, що влада пильно дивиться за всім цим, і дозволимо собі навести останню постанову пленуму ЦК КПБУ яку наводить і Щупак. Вона звучить так:

«В теперішній час ми спостерігаємо — серед українських літературних груп типу неокласиків і в колах вищої інтелігенції — ідеологічну практику, розраховану як раз на задоволення потреб української буржуазії, що зростає. Характерне для цих кол є прагнення скерувати економіку України шляхом капіталістичного розвитку, тримати курс на звязок з буржуазною Європою, протиставляючи інтереси України інтересам інших Радянських Республік». (Ростріл наш. М. Р.).

І ідучи за цією постановою Щупак виводить:

«Коли є якась група в українській літературі, що найбільше відбиває прагнення нової буржуазії, — то це є неокласики. Якщо-ж ми скажемо, що і неокласики є марксисти, — всупереч всій теорії і практиці неокласичних теоретиків і письменників, — то це нам тільки нагадує стару націоналістичну концепцію дрібно-буржуазних соціалістів про те, що серед укraїнського народу немає визискувачів, отже кожний українець є з своєї природи соціалістом».

Але і Щупак не вільний від страху перед всіми тими «націоналістичними» течіями і особливо страху перед культурними і сильними знаннями «неокласиків», а тому й говорить, що «Перші спроби Хвильового, а тепер Досвітнього пошити неокласиків в революціонерів мають під собою за ґрунт прагненя створити єдиний національний культурний фронт з тою інтелігенцією, що не стоїть на виразній контр-революційній позиції. Тимчасом мова може йти за співробітництво із неокласиками, але тільки з однозначною пролетарською зброєю в руках, в особі викристалізованої організації пролетарських письменників,

що уміє з належним марксівським критицизмом ставитися до попутників».

І далі навіть признається чому таке «співробітництво» матиме значення.

«Я вважаю каже він, що співробітничати треба з неокласикою не тому, що вони є «творці нової», отже пролетарської літератури, а тому, що вони м о ж у т ь своїми знаннями прислужитися і «творцям нової літератури». Але тоді таке співробітництво можливе не на ґрунті затирання ідеологічних розходжень між представниками пролетаріату і «зміновіковцями», а на ґрунті безперервної, витривалої, читкої, революційно-марксівської критики творчості української неокласики».

Словом навіть Щупак признається не тільки в факті існування сильної і очевидно здорової та з великими даними «неокласичної» течії (за якою, як видно з постанови ЦК КПБУ, ховається явна «контрреволюція»), але і в потребі йти з нею в ногу, з метою використати її для творення «пролетарської» культури. Не трудно вгадати, що з того «співробітничання» з «контрреволюційною» неокласикою вийде. Література відбиває життя, а життя на Україні йде чим дalaї тим дужче в бік відокремлення від Москви і визволення від большевицького туману. А постанови ЦК КПБУ лишаться постановами, які життя оджине, як непотрібний мотлох.

М. К-ий.



Українське Євангельське Об'єднання у Франції (17, rue de l'Avre, metro La Motte-Picquet-Grenelle) повідомляє, що богослуження відбуваються що неділі о 3 год. дня. Там же можна нăбити Св. Письмо укр. мовою (повна біблія коштує 20 фр.), журнал «Віра та Наука» і т. и. Бібліотека ім. Григора Сковороди відчинена що неділі від 2 до 5 годі і що четверга від 7 і-2 до 9 1-2 вечора. З 15.Х. 6. р. що неділі з 2 год дня розпочинає функціонувати „Дитяча розвага“ (недільна школа). Програм: 1. Релігія дитини 2. Спів, 3. Дитячі оповіді 4. Руханки і 5. Приготовлення літячих театральних вистав. Дитячий театр. Можна приводити що-неділі дітей на цілий день від 9 рано до 5 год ввечері. Інформації даються що неділі на 17, rue de l'Avre від 2 до 5 год. дня:

Хроніка.

З ВЕЛИКОІ УКРАІНИ.

— Всеукраїнський Археологічний Комітет при УАН запросив завідувача Археологічним відділом Чернігівського Державного музею, дійсного члена ВУАК-а П. І. Смоловича керувати археологічними дослідами на Черкащині, що почнуться цього тижня.

(«Прол. Пр.» ч. 216).

— В історичній секції УАН, 16 вересня в залі ім. Антоновича УАН відбулося прилюдне засідання Історичної Секції УАН, на якому зачитані були такі доповіді: 1) О. Рябінін-Скляревський — «З революційного українського руху 1870 р.» (Одеська Громада) і 2) Д. Абрамович — «З листування М. Костомарова з гр. А. Д. Блудовою». («Прол. Пр.» ч. 213).

— Науково-Педагогичне Товариство при УАН, 17 вересня відбулося зібрання викладачів супільнознавства, на якому проф. О. Германзє зачитав доповідь: «Роля історії України в курсі суспільнознавства в трудшколі». («Прол. Пр.» ч. 213).

— Ювілей акад. Мих. Нікольського. В листопаді с. р. в Харкові відбудеться святкування 45 літнього ювілею педагогичної та наукової діяльності академіка УАН проф. д-ра зоології Мих. Нікольського («Прол. Пр.» ч. 213).

— В науково-дослідчій катедрі мовознавства 17-го вересня, в приміщенні Етнографічної Комісії УАН, відбулося прилюдне засідання науково-

дослідчої катедри мовознавства.

На порядку денному доповіді: 1) проф. Степ. Савченко — «Пропланський регіоналізм та національне відродження» та 2) акад. А. Лободи — «Гоголеві риси у Квітки».

(«Прол. Пр.» ч. 213).

— Пам'ятники старовини під загрозою. «Прол. Правда» ч. 216 містить замітку, яку вважаємо потрібним подати до відома читачів, бо вона показує весь жах стану нашої старовини. Ось що пише газета:

«На Печерських висотах, там, де одна дорога йде до Лаври, а друга, обминаючи Аскольдову могилу, широким узвозом, повертаючи то сюди, то туди виходить до Дніпра, — стоїть один із пам'ятників Мазепинської епохи — Миколаївський собор. Звичайно, звуть його Великим Миколаєм. Цікаве спорудження з фронтоном уквітчаним визерунками стилю бароко, цей собор є один із цікавих пам'яток розвитку українського архітектурного мистецтва XVII-XVIII століття. Збудував його гетьман Іван Мазепа 1695-1696 року. Ні анафема православної церкви, що неслася на адресу його фундатора з наказу Петра I, ні довгі роки не зіпсували мистецької вартості цієї будівлі. Аж ось запала революція і під свист куль громадянської війни Великий Миколай зазнав лихої години. Стіни його побили гармати, подзьобали кулемети та рушниці й важкі снаряди розбили баню, на дзвінниці. Причілки страшать своїми дірами, що з них виваляються живіті побиті пеглини. Покрівля бань світить дірками. Тинкування скрізь

потрікалось і осипається. Дощ і сніг знаходять руїнику дорогу до внутрішньої цілості собору. Небагато ще треба часу, щоб така велика історично-мистецька цінність загинула-б зовсім.»

Але певне дійсно авторові цих рядків болить, і болить сильно, бо далі читаемо:

«В Москві давно вже відремонтували кремлівські мури, а цього року ремонтують і окреми каплиці, приміром, Керську, що їх було понівечено в Жовтневі дні і великої ціні історичні пам'ятники нову прибрали свого належного вигляду.

Треба подбати їх за наші пам'ятники мистецтва й старовини. Їх у нас небагато. Російський царський уряд не обходила їхня історична вартість, як і взагалі все те, що нагадувало минуле України».

Тепер і авторові замітки стало ясно, що не тільки «російського царського уряду» не обходила історична вартість нашої старовини, але й російського «комуністичного» уряду це не обходить.

До ювілею акад. Грушевського. На пленумі ювілейного комітету 16 вересня під головуванням академіка П. А. Тутківського заслухано доповідь про підготовку працю до ювілею, а також ухвалено кілька постанов що-до вітання ювілянта.

Між іншим, ухвалено просити Вснародно бібліотеку організувати виставку творів акад. М. Грушевського, видати науковий ювілейний збірник, присвячений його діяльності, просити ДВУ та Наркомос видати повне видання великої «Історії України-Русі».

З нагоди ювілею кабінет вивчення Поділля Вінницької філії, Всенар. бібліотеки України присвячує М. С. Грушевському IX випуск своїх видань: «Нариси з історії Поділля». Згадана праця буде присвячена акад. М. Грушевському як дослідниківі минулого Поділля.

На ювілії від Вінницької філії Всенарод. бібліотеки делегують директора філії В. Отамановського (Прол. Пр. ч. 218).

Поклади доломіту. Геологічне розвідочне бюро Південнокириці виявило в с. Новотроїцькому великі поклади доломіту, що його вживається по домнах.

За попередніми даними, запаси доломіту в Новотроїцькому становлять 10 міл. п. (Прол. Пр. ч. 216).

Поклади залізної руди. У селі Ульяніці виявлено поклади залізної руди. Аналіза встановила, що руда має 42 відсотка чистого заліза.

(Прол. Пр. ч. 216).

Авторитетне повідомлення. «Прол. Пр. ч. 217 містить статтю самого Г. Петровського про те, що «обмежене міщанство та куркулі» розповсюджують «чутки про те, ніби наш уряд (себ-то харківський. Ред.) дуже співчуває й помагає євреям» і що з «800 місць у промислових підприємствах» ним віддано 300 жицам. Після ріжних «віттіватах» пояснень нарешті слідує найбільше красномовне і ясне. «Статтю в цій справі я вміщує для того, щоб представники всіх націй знали, що наша робітничо-селянська влада — інтернаціональна і ніколи не може бути націоналістичною» (рос. тріл наш. Ред.).

Ми, як відомо ніколи іллюзії жадних відносно Московської екс-позітури в Харкові не мали. Як то читати таке нашим новітнім москвофілам з західних земель?

Ще до українізації. В «Прол. Пр. ч. 217» уміщено статтю Лукашенка про хід та розвиток українізації. Замітка нічого нового не дає, бо ті статистичні дані вже більше менш всім відомі, але в ній проривається дуже цікавий факт такого характеру: «велику шкоду справі українізації», пише Лукашенко, — «чинити постійне оповінення апарату і обов'язки службовцями, що не знають мови. Навіть на початку цього року уstanови робили це і в досить широкому маштабі, ламаючи відповідні постанови». Отже виходить що

у харківського конклаву права рука добре знає, що робить ліва. І московські шовіністи, що мови не хтять учити—на посадах і наші «хахли»—раді, мовляв іде «українізація».

У ФРАНЦІІ.

— М о с к о в с ь к о - с о в і т с ь к і з в и ч а і . (від власного кореспондента у Парижі). До Парижу прибула з Москви спеціальна комісія для перевірення всіх торговельних «художеств», що натворили комісарські родичі у Франції. Завдання комісії перевірити всі купівлі, їх вигідність і доцільність а також і репутації тих чи інших урядовців. По приїзді ця «сенаторська» ревізія одержала цілій дощ доносів правдивих, розуміється, про те, як купувалося всяке гниле дрантя, як той же самий крам, по тій же самій ціні у одного брався, а у другого не брався, чому платилися колosalні комісові відсотки, як вибиралися котрагенти зовсім не по принципу інтернаціоналізму, а швидче по расовому і т. і.

Коли би большевики мали мужність опублікувати все, що викрила і викриє ця комісія, то виявилась би дуже пікантна картина, цілий голосний інтендантський процес. Але надто багато замішано і вищих «сановників», щоб вся ця таємна комерційна дипломатія зробилася явною. Когось виженуть, когось відкличуть до Москви, з кимось перестануть явно торгувати і на цьому і поставлять крапку, аби не компрометувати «пародньої» влади.

— К о м і с і я по улаштуванню святаконцерту пам'яти Ів. Франка в Парижі надіслала до редакції протокол своєго засідання з проханням надрукувати його, який ми і подаємо ниże:

Комісія по улаштуванню свята ім. Ів. Франка 27. IX. с.р. в присутності п. п. Стасіва, Плевако, Косенка, М. Шульгина та М. Шаповала розглянула прибутки й видатки по улаштуванню концерту в десятиліття смерти Ів. Франка

25. IX. 1926 р. затвердила їх в слідуючому розмірі:

Заг. приб.	2.305 фр.20 с.
вибуток	1.735 фр.20 с.

Чистий прибуток. 570 фр.00, який призначено вислати на пам'ятник до Львова через редакцію «Діла».

Підписали: Косенко (-), Пleva-ko (-), M. Шаповал (-), Стасів (-), M. Шульгин (-).

В ЧЕХІЇ.

— Н а у к о в и й з'їзд у Празі. Під час Наукового З'їзду у Празі улаштовано буде книжну виставу видань наукового змісту. Улаштування вистави Організаційна Комісія доручила С. Сирополкові за допомогою В. Сапіцького.

7 жовтня в день закінчення З'їзду відбудеться подорож членів З'їзду до Подебрад для ознайомлення з науковими установами Української Господарської Академії та для огляду вистави, яку улаштовує Академія.

— У к р а і н с ь к и й к у р с и в ч е с ь к о м у у п і в е р с и т е т і . В чеському Карловому університеті в Празі оголошено українські курси. проф. О. Колесси — історія української літератури в XIX стол. з семинаром (твори Т. Шевченка) та проф. Д. Дорошенка — українська історія.

— М и т р о п о л и т А. Шептицький у Подебрадах 17-го весненя завітав до нашої колонії в Подебрадах Митрополит граф Андрій Шептицький. Вся Академія, професори й студенти, щиро зустріли високого гостя. Огляд кабінетів і лабораторій Академії, всіх праць професорів і студентів, зробив на Митрополита дуже приятне враження і він висловився, що не уявляв собі й у малій мірі величини тієї культурно-національної праці, яку зробила Академія за 4 роки свого існування в ненормальних еміграційних умовах. 18 увечері в честь високого гостя уряджено було

концерт у великій міській салі: співав студенський хор під артистичною рукою диригентки п. Шурковської, виступали й солисти: п. Іваницька, п. Самойлович і бандурист п. Теліга. І той концерт зробив теж міле враження на Владику. У неділю 19 вересня Митрополит одправив службу Божу в місцевому костелі, переповненому й українцями й чехами. У промові своїй Владика висловив радість, що перебуває в огнищі національної культури нашої побажав усім працівникам сили й завзяття для дальшої праці на добро батьківщині нашій. Дуже боляче й прикро було всім, що здоровля не дуже служило високому гостеві, хоч він і перемогав недугу свою та второму. В понеділок 20-го вересня Митрополит попрощався з нами і опівдні вийшов до Львова.

— На Український Науковий З'їзд в Празі зголосено такі реферати:

Секція природничих наук.

Президія: Проф. Др. Матюшенко Б. Проф. Мацієвич. К.

I. Підсекція Природничих наук.

Президія: Голова — проф. В. Чередіб, секретар д-р О. Орлов.

1) Проф. Др. Андрієвський П. Про фізично-хемічні властивості мускулярних водних екстрактів.

2) Др. Дольницький Мирон. Антропо-географічне значення морфології України.

3) Лект. Малик Е. До морфології кишечника Gratta pario L. (поструга)

4) Асист. Др. Орлов. О. Нові дані о бідних залізом членах групи епідота.

5) Лект. Др. Процакевич М. Морфологічне значення центральних лусок у фрондоznих печіочників.

6) Проф. Др. Рудницький С. Завдання географічної науки на українських землях. Східно-карпатська кадовбова верхня.

7) Лект. Др. Савицький П. Північна границя вульканічного пасма між Ляторицею та Ужем. Терени мінеральних джерел на Підкарпаті.

8) І. Федів. Дотеперішнє значення Чорного Моря і можливості його в майбутньому.

9) Проф. Швець Федір. Канівська діслокація і геологічна будова околиць Канева. Питання про спосіб повстання нафти на Кубані та Керчинськім півострові. Особливості будови українського кристалічного масиву.

10) Проф. Шиманський С. Життя як особливий рід енергії.

II. Підсекція медична.

Президія: Проф. Др. Матюшенко Б. Др. Ортинський І.

1) Др. Барвінський О. Буракомоч (пропускання краски бурака до мочі).

2) Др. Белей Г. Appendicitis при situs viscerum inversus totalis.

3) Просект, Др. Дзюбан М. Поширення і значення інтестінальних паразітів у населення Підкарпаття. Організація санітарної служби в Югославії.

4) Др. Добриловський Ю. Показальний імунітет в гінекології.

5) Др. Дурдело Е. Сучасний стан питання про ксантомі.

6) Др. Лукасевич Е. Причина, перебіг і лікування дитячих недуг в розумінні українського народу. Фармацевтичні та фармацевтичні знання українського народу. Народня медична термінологія.

7) Асист. Др. Мазепа Н. Тифоподібні бактерії молока.

8) Проф. Др. Матюшенко Б. Проблема дідичності туберкульози. Здоровля українського народу під впливом війни та революції. Сучасний стан медично-санітарної справи на Україні.

9) Др. Наливайко І. Численні лихі нарости мезенхімальні у людини.

10. Асист. Др. Ортинський І. Значення біопсії для практичної медицини. До питання про прімарні новотвори блези (*chimis*). Лихі карпіоїди кишок. Спонтанна аденоматоза легенів у морської свинки. Гангліоневрома шінного симпатику. Пістряк печінки з перекидами в кістяку.

11) Асист. Др. Радек Я. До терапії шлунково-кишкового тракту.

Секція Технічно-математичних наук.

Президія: Доц. інж. Сокович Е.
Секретар доц. Б. Лисянський.

1) Андрієвський Д. Естетика
замізних і бетонових будов.

2) Доц. Вікул. М. До уdosкона-
лення тартратної модифікації.

3) Лектор Др. Герасименко П.
Досліди крапковою катодою: а)
криві розкладового напруження
при електорлізі кислот, б) редук-
ція уранілового йону. Нова мето-
да дослідження кривих розклад-
ного напруження.

4) Проф. Др. Горбачевський. І.
Про українську хемічну терміно-
логію.

5) Доц. Грабина Л. Геодезальні
фрагменти на Україні та їх впо-
рядкування.

6) Доц. Гула. Ф. Східна гра-
нична крива в Hansen-овій теорії
затем сонця.

7) Інж. Деревянко. Поліпшення
процесів спалення і віддавання
тепла в пальовисках парових казанів.

8) Доц. Комарецький. До окси-
дації становона.

9) Доц. Лисянський Б. Графіч-
на інтерпретація інтерференції
двох зустрічних промінів. Шкід-
ливі традиції. До мнемоніки ос-
новних правил електродинаміки.
Характеристика ріжних систем
електричних ліній з точки погля-
ду електропроводного матеріалу.
Роля Доплерової засади теорії
релятивності.

10) Інж. Пилипчук.

11) Проф. Рейхенштайн.

12) Доц. Романовський.

13) Проф. Сокович Б. Проблеми
транспорту на Україні.

14) Проф. Тимошенко С. Будова
села та міста на Україні.

15) Проф. Фещенко-Чопівсь-
кий І. Цементація зеліза, бору та
берілія. Уліпшення мягкого зелі-
за дорогою термічної обробки.
Діфузія вугля у зелізі.

16) Проф. Шовгенів І. Проблема
використання механічної енергії
на В. Україні

17) Др. Яніцький.

— Український театр
«Kyjevska zreecvohra». Під таким

прапором від початку цього літа
їздить по Словаччині гурток ук-
раїнців з виставами. Добра слава
про них долетіла і до Златих Мор-
авців, де тимчасово перебуває
автор цих рядків. Нарешті з'явил-
ся і в нашому місті плакати цього театру. Давали в Моравцях
две вистави: «Запорожець за Ду-
наєм» і «Циганка Маріула». Не
говорю проте, що для українця,
якого доля закинула самітного
до чужого міста, несподіваний
приїзд українського театру є вели-
ким святом; але й чехословацьке
громадянство поставилося до на-
ших артистів прихильно, і там, де
раніш українців та росіян іменув-
вали одним терміном «рус», після
відігравших вистав тільки й чути
про українців.

8 вересня с. р. трупа ця давала
«Запорожця» в Малих Тополчан-
их (літня резиденція президента
Чехословаччини) в 4-х кімн. від
Златих Моравців. Цю виставу
відвідав п. Президент Масарік з
родиною, почтом і гостями. Перед
виставою п. Юрій Гаєвський на
словенській мові сказав коротку
промову, в якій висвітлив зміст
«Запорожця» підложивши під нього
історичну основу (момент ук-
раїнської еміграції після зруйну-
вання Січі). За наших артистів не
було соромно: скромно, але друж-
ньо з помітник великом ентузіаз-
мом провадили вони игру. У виставі
брали участь пані Фатіна Омель-
янович-Павленкова, Каліста Гай,
Люба Гаєвська та Олена Киричев-
ська, панове: Василь Тисяк, Лев-
ко Гаєвський, Олександр Дуні-
чевський та інші. Акомпанував
на клавірі (грали без оркестра)
п. Юрій Гаєвський, ініціатор
провідник трупи.

п. Президент уважно слідкував
за виставою і обдарював артистів
оплесками.

По закінченні вистави п. Тисяк
з сцени в простих сердечних словах
подякував в імені трупи високого
гостя за проказану театральну честь.
Сердечним стисненням руки і теп-
лим «Bohem» п. Президент подя-
кував працівників нашого ми-
тецтва.

М. Н-ко.

З ПРЕСИ.

— **Московське північне громадство.** Ще недавно большевик Ларін в дусі еп. Євлогія кричав, про «бонення руских і руської культури» на Україні, розказував анекдоти про те, як російський робітник, щоб вчити дітей по російськи, мусив їх відвезти до Московщини, як в Бердичеві не дозволили друкувати афіші російською мовою і т. и. дурниці. Зміст виступу Ларіна і «істінно-руссих» большевиків зводився до того, щоб звести на нівець і тути фальшованої «української» влади, яку самі большевики в своїх інтересах московських змайстрували на Україні. Звичайно експозитура московських сатрапів на Україні не далася себе так легко задавити та і самі московські пани зрозуміли, що лише за допомогою «преданих» малоросіян можуть вони тримати українську колонію в своїх руках. Покричали, і на тому справа кінчилася. «Українізація» продовжується. Але Ларінський «воіль» знайшов свій відгук ніде инде, як (щоб ви думали) в Парижській російській газеті «Дні» з 24 вересня с. р. Цього разу взвяся за перо сам Олександр

Керенський і в громовій передовиці, обвинуваючи большевиків в організації антисемітизму та використанню націоналізмів підлеглих народів, що-до України пише таку річ: «Перед цим наступом (націоналізмів) Кремль пасує і знає. Місцями це захдання носить абсолютно паничний характер. Напр. зараз на Україні, де населення просто стояє від подвигів тимчасово перефарбованих в комуністів петлюровців».

Так большевик Ларін і російський с.-р. Керенський сходяться що-до українського питання. Воно у них викликає жах, вони пильно за ним слідують вони навіть російську владу на Україні запідозрюють в україnofільстві.

Найменшу спробу визволення українського народу від московського окупантського гніту готові вони подати і затопити в морі української крові. Що вони не можуть і роблять, вони вже дали докази. На Центральну Раду Москви послала Мурав'йова, на Директорію — Буденного. Керенський, так само, коли треба було на славу московського імперіалізму, задавити українців, послав полк. Оберучева розстріляти Богданівський полк.

До Українського Наукового З'їзду.

До поданого в ч. 47 «Тризуба» списку зголошених рефератів на Український Науковий З'їзд в Празі нас просять додати:

До рефератів філологічної підсекції: проф. І. Огієнко — «Руські переклади в Херсонесі 860 року» лект. М. Левицький — «Особливості укр. звучні в порівнянні з московською».

До рефератів підсекції археології і історії мистецтва: проф. В. Щербаківський — «До питання про мальовану неолітичну кераміку»; п. О. Скутіл — «Де-кілька уваг про східний епіпaleоліт».

До рефератів економично-кооперативної підсекції: проф. І. Фещенко — Чопівський — «Економічні підстави самостійності України»; проф. О. Одарченко — «Моністична теорія цінності».

З МІСТ.

— Париж, неділя, 10 жовтня 1926 року — ст. 1. О. С. Комісія Інтелектуальної Співпраці при Лізі Націй — ст. 2. Observator Держави Балтійського басейну і СССР — ст. 4. Чикальбей. Заміськ привітання — ст. 8. Вітер з України — ст. 9. З міжнародного життя — ст. 13. П. К. Восьма конференція Міжнародної Студенської Конфедерації — ст. 15. П. Каленський. Ми чужинці — ст. 21. М. К-ий. Паки і паки — ст. 24. Хроніка — З Великої України — ст. 26. У Франції — ст. 28. У Чехії — ст. 28. З преси — ст. 31.

Рада Української Громади в Парижі цим повідомляє, що 9. X — в суботу о 8.30 веч. — чергові загальні збори, а 16. X у суботу о 8.30 веч. — відбудеться реферат д-ра Чикаленка. Адреса пошмакання: Cafe de la Mairie. 76, Avenue des Gobelins. Paris XIII. (metro Italie).

ДМИТРО ДОНЦОВ

НАЦІОНАЛІЗМ, ст. 225 і IX. Вид. «Нове Життя» Львів. 1926. Ціна золотих польських 4. 80. Замовляти у видавця: Львів. А. Окпиш. Кадецька 4, або в Книгарні Наукового Товариства: Ринок, 10.

З голосів преси: «... книжка Донцова може зробити епоху в нашому житті. Мовчати про таку книжку — непростимий гріх перед нашою історією, перед дітьми і дітьми дітей наших». («Новий Час» Львів. 13. 6.).

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходить що-неділі у Парижі.

Приймається передплата, з першого вересня до кінця року:

	ціна окр. примір.	на місяць	на 3 місяці
Франція	3 фр.	12 фр.	36 фр.
Чехія	5 кор.	20 кор.	60 кор.
Польща	1 зл.	4 злоті	12 зл.
Румунія	30 лейів	120 лейів	360 лейів
Німеччина	1 р. м.	1 р. м.	12 р. м.
Сполуч. Штати Пів. Америки	25 цен.	1 дол.	3 дол.
Канада	25 цен.	1 дол.	3 дол.

Журнал набувати можна в П а р и ж і: в книгарні В. Повоноцького
13 rue Bonaparte, Paris VI.

Крім того журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»: 1) В сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky, 30 E. 7-th Street, New-York City. 2) В Канаді — W. Sikewitch, 512 Bannerman av. Winnipeg: Man. 3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 7. Bucarest. 4) В Чехословаччині — Прага: F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil. П о д є б р а д и — Dr. Modest Levicky, Bouckova, 225, Podebrady. 5) В Польщі — W. Prychodko, ul. Dluga, 29, Hotel Polski, 9. W a r s z a w a .

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.
Редактура — Комітет. Адміністратор: Іл. КОСЕНКО.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.